Uppsala kommun

Datum:
2026-09-16

Diarienummer:
GSN-2026-01582

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse

Gatu- och samhällsmiljönämnden

Handläggare:
Lars Fredriksson

Uppdatering av skötselplan av Stadsskogens naturreservat

Förslag till beslut

Gatu- och samhällsmiljönämnden föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** anta den uppdaterade skötselplanen för Stadsskogens naturreservat enligt ärendets bilaga 2.

Ärendet

Stadsskogens naturreservat bildades av kommunen genom beslut i kommunfullmäktige 31 oktober 2005. I samband med beslutet om reservatets inrättande antogs en skötselplan som reglerar skötseln av naturreservatet.

Fortifikationsverket äger ett par förrådsbyggnader inom naturreservatet som tidigare använts av Försvarsmakten. Då Försvarsmakten nu flyttat ut står byggnaderna oanvända. Enligt gällande skötselplan för naturreservatet ska stängsel tas bort, byggnaderna rivas och naturmark återskapas om den militära verksamheten upphör. Byggnaderna är dock i gott skick.

I och med att en ny polisutbildning ska förläggas vid Uppsala universitet har universitetet frågat om möjligheter till att ta över och nyttja förråden. De är ändamålsenliga för de praktiska moment som hör till polisutbildningen. Närheten till övriga campus skulle innebära stora fördelar för utbildningen, både praktiskt, ekonomiskt och klimatmässigt.

Omvärldsläget har förändrats sedan naturreservatet inrättades vilket medfört nya behov för samhället att möta upp. Kommunens miljö- och klimatmål har även skärpts med bland annat ett ökat fokus på återbruk av byggnadsmaterial och hela byggnader. Detta sammantaget bedöms motivera de ändringar av skötselplanen som föreslås.

Polisutbildningens behov av yta är mindre än den tidigare militära verksamheten vilket möjliggör att det befintliga stängsel som omfattar området med förråden kan flyttas in,

och ytor med höga naturvärden som idag är bakom stängslet kan tillgängliggöras för allmänheten och kommunens förvaltning av reservatet.

Skötselplanen föreslås därför uppdateras på ett sätt som möjliggör att byggnaderna får användas för annan statlig eller kommunal verksamhet än strikt militära ändamål. Bostäder får dock inte förekomma.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsbyggnadsförvaltningen.

Föredragning

Stadsskogens naturreservat bildades av kommunen genom beslut i kommunfullmäktige 31 oktober 2005, (KS 2005–0231, § 243) med syfte

- att bevara Stadsskogens biologiska mångfald, dess värdefulla natur- och kulturmiljöer samt områdets karaktär som sammanhängande skog
- att tillgodose behovet av områden för friluftsliv och erbjuda möjligheter till rekreation, naturupplevelser och naturstudier, samt
- att tillgodose funktionen som ekologisk och social grön korridor för den biologiska mångfalden och för friluftslivet.

Gällande skötselplan antogs i samband med naturreservatets inrättande och har inte uppdaterats sedan dess. Målet för skötseln är att uppnå och upprätthålla syftet med reservatet i enlighet med reservatsbeslutet.

Fortifikationsverket äger ett par förrådsbyggnader inom naturreservatet som tidigare använts av Försvarsmakten. Då Försvarsmakten nu flyttat ut står byggnaderna oanvända. Enligt gällande skötselplan för naturreservatet ska stängsel tas bort, byggnaderna rivas och naturmark återskapas om den militära verksamheten upphör. Eftersom byggnaderna är i gott skick har stadsbyggnadsförvaltningen undersökt möjligheterna att kunna använda byggnaderna för något ändamålsenligt. Det har visat sig svårt att hitta en användning som är förenlig med gällande skötselplan.

I och med att en ny polisutbildning ska förläggas vid Uppsala universitet har behov av ändamålsenliga lokaler för polisutbildningens praktiska moment uppstått. Då övriga utbildningsmoment förläggs inom Uppsala universitets campus finns stora vinster i att även kunna förlägga de praktiska momenten i närheten av övriga utbildningsmoment. Både universitetet och Polismyndigheten bedömer att de tidigare militära förråden är mycket väl lämpade för ändamålet och att dess läge är mycket bra för verksamheten. Genom att använda förråden för praktiska moment i polisutbildningen kan universitetet erbjuda alla lokaler inom gångavstånd och koncentrerat till befintliga campusmiljöer i Uppsala. Genom minskat transportbehov och användning av befintliga byggnader i stället för att riva dem kan klimatavtrycket hållas nere. Det bidrar även till hållbar samhällsplanering och ökad resurshushållning då Uppsala universitet inte behöver uppföra ny bebyggelse för att klara lokalförsörjningen av polisutbildningen.

Detta innebär sammantaget att en uppdatering av skötselplanen som medger att byggnaderna får användas för annat än militär verksamhet är motiverat.

Polisutbildningens behov av yta är mindre än tidigare militär verksamhet vilket möjliggör att det befintliga stängsel som avgränsar området med förråden kan flyttas

in. Genom att flytta in stängsel kan områden med stora naturvärden omfattas av kommunens förvaltning och tillgängliggöras för allmänheten.

Om polisutbildningen på sikt inte längre skulle behöva nyttja byggnaderna ger de föreslagna ändringarna möjlighet för annan statlig eller kommunal användning av byggnaderna och området. Några bostäder får dock inte förekomma. Vid väsentligt ändrat ändamål och användning av byggnader krävs fortsatt tillstånd utifrån reservatsföreskrifterna. Om byggnaderna slutligt upphör att nyttjas ska de fortsatt rivas och marken återställas till naturmark. Föreslagna ändringar öppnar dock för att området kan nyttjas för verksamhet som gynnar reservatets syften, till exempel starkare entré till naturreservatet eller byggnader med funktioner för rekreation inom naturreservatet.

En gällande skötselplan för ett naturreservat kan upphävas och ändras av den myndighet som inrättat reservatet utan särskilda kvalifikationskrav, t.ex. att synnerliga skäl måste finnas. I reservatsföreskrifterna för Stadsskogen hänvisas på flera ställen till skötselplanen. Föreskrifterna är meddelade enligt 7 kap. 4–6 §§ miljöbalken. Enligt Naturvårdsverkets vägledning vid bildande av naturreservat (*2023-08-22, Hantering av gällande beslut*) gäller i sådana fall ett krav på synnerliga skäl vid ändring eller upphävande av skötselplan. Detta motsägs i andra avsnitt i vägledningen, där det bland annat anges att om ”gällande beslut fortsätter att gälla med syfte, skäl och föreskrifter för samma geografiska område krävs inte att synnerliga skäl ska finnas”.

Föreslagna ändringar är förenliga med syftena med naturreservatet och har ingen påverkan på markägares och andra sakägares rättsliga ställning. Ändringarna innebär samma områdesskydd som tidigare och påverkar inte möjligheterna att uppnå eller tillgodose syftet med reservatet. Oavsett om synnerliga skäl krävs eller inte är förutsättningarna för ändring av skötselplanen därmed uppfyllda.

Ägare och innehavare av särskild rätt till marken behöver inte föreläggas att inom viss tid yttra sig över ett sådant förslag. Men kommunikation med sakägare före beslut om skötselplan är i normalfallet lämplig.

Kommunen har därför samrått sker med Länsstyrelsen och Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Uppsala kommun samt med den närmast boende. Länsstyrelsen anser att de föreslagna ändringarna av skötselplanen är så små att de inte kommer att påverka områdets bevarandevärde. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har inget att erinra angående förslaget till uppdatering under förutsättning att stängslet flyttas in och att skötselanvisningarna formuleras enligt förslag. Vidare anser nämnden att det är viktigt att området återgår till naturmark den dag verksamhet upphör, alternativt att området används för byggnader eller anläggningar som gynnar syftet med naturreservatet. Den närmast boende har inte inkommit med något yttrande.

Gatu- och samhällsmiljönämnden är ansvarig nämnd för förvaltning och vidareutveckling av kommunala naturreservat och därför beredande nämnd för beslutet som slutligen fattas av kommunfullmäktige.

Genom beslut att anta den uppdaterade skötselplanen så ersätter den bilaga 1B i det ursprungliga beslutet om naturreservatets bildade (KS 2005–0231, § 243).

Föreslagna uppdateringar

För att möjliggöra annan användning av de tidigare militära förråden, och anpassa visst innehåll till beskrivningen i skötselplanen till dagens situation, föreslås följande ändringar:

BESKRIVNINGSDEL

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

Kulturhistoriska förhållanden

Markanvändning

Befintlig lydelse (sid 9)

När de militära förråden (”Kruthusen”) i Stadsskogens västra del uppfördes är okänt, men knappast senare än 1920-talet. Dessutom finns en del betongbunkrar m.m. vilka användes ett par årtionden in på 1900-talet.

Föreslagen lydelse (sid 9)

De tidigare militära förråden (”Skogsförråden”) i Stadsskogens östra del uppfördes innan 1920-talet för att förvara artilleriregementets materiel och fordon. *Dessutom finns en del betongbunkrar m.m. vilka användes ett par årtionden in på 1900-talet.*

PLANDEL

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

Generella riktlinjer och åtgärder

Indelning av reservatsområdet

Befintlig lydelse (sid 12)

Zon 2: Mark med bebyggelse- och verksamhetsområden (4,4 ha)

Dessa består av en villatomt med bostadshus, militära förråd, trädgård, odlingsytor m.m. i anslutning till reservatets yttergränser. För zon 1 finns inga detaljerade skötselanvisningar.

Föreslagen lydelse (sid 12)

Zon 2: Mark med bebyggelse- och verksamhetsområden (4,4 ha)

Dessa består av en villatomt med bostadshus, ***förrådsbyggnader****, trädgård, odlingsytor m.m. i anslutning till reservatets yttergränser. För zon 1 finns inga detaljerade skötselanvisningar.*

Detaljerade skötselanvisningar för skötselområden

Skötselområde 23 (Areal: 2,1 ha)

Befintlig lydelse (sid 22)

Beskrivning: Högvuxet tallbestånd, delvis beläget innanför stängsel som innesluter militära byggnader. I områdets nordvästra spets står ett 10-tal gamla tallar omgivna av gångvägar. Där finns även (i sydväst) en stor hassel samt björk och rönn. Vidare finns där en liten ask och hägg och två små hästkastanjer. Norr om staketets norra sträckning finns före detta stenbrott, delvis igenfyllt. Där växer åtskilligt med ädellöv, bl. a. ask, lönn och alm. I buskskiktet finns lönn, sykomorlönn, druvfläder och ask.

Åtgärder: Hasseln i sydväst skyddas från trängande träd och buskar. En del lövträd tillåts komma upp i buskskiktet. Generellt gäller att träd som växer upp i tallarna tas ned, utom i de två lövträdskärnorna. Detta gäller särskilt tallbrynet mot Kåbovägen i öster, där uppträngande asp i tallkronorna gallras. Om det militära nyttjandet av byggnaderna upphör, tas stängslet bort, byggnaderna rivs och naturmark återskapas. Eventuellt behålls expeditionsbyggnaden för annat ändamål, t.ex. omklädningsrum för motionärer. På sikt kan luckor behöva skapas för gynnande av tallföryngring. I områdets södra kant intill infartsvägen anläggs en P-plats för ca 5 bilar.

Föreslagen lydelse (sid 22)

Beskrivning: Högvuxet tallbestånd, delvis beläget innanför stängsel som innesluter ***tidigare*** *militära byggnader. I områdets nordvästra spets står ett 10-tal gamla tallar omgivna av gångvägar. Där finns även (i sydväst) en stor hassel samt björk och rönn. Vidare finns där en liten ask och hägg och två små hästkastanjer. Norr om staketets norra sträckning finns före detta stenbrott, delvis igenfyllt. Där växer åtskilligt med ädellöv, bl. a. ask, lönn och alm. I buskskiktet finns lönn, sykomorlönn, druvfläder och ask.*

Åtgärder: Hasseln i sydväst skyddas från trängande träd och buskar. En del lövträd tillåts komma upp i buskskiktet. Generellt gäller att träd som växer upp i tallarna tas ned, utom i de två lövträdskärnorna. Detta gäller särskilt tallbrynet mot Kåbovägen i öster, där uppträngande asp i tallkronorna gallras. ***De tidigare militära förråden i anslutning till skötselområdet får användas för statlig verksamhet, kommunal verksamhet eller verksamheter som gynnar naturreservatets syften. Bostäder får inte förekomma. Befintligt stängsel flyttas in, eller ersätts, så att större del av skötselområdet hamnar utanför stängslet. Om verksamhet i byggnaderna slutligt upphör tas stängslet bort, byggnaderna rivs, naturmark återskapas och området införlivas i skötselområde 23. Byggnader och anläggningar som gynnar naturreservatets syften får dock förekomma.*** *På sikt kan luckor behöva skapas för gynnande av tallföryngring. I områdets södra kant intill infartsvägen anläggs en P-plats för ca 5 bilar.*

ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Riktlinjer och åtgärder

Biltrafik/parkeringsplatser

Befintlig lydelse (sid 27)	Föreslagen lydelse (sid 27)
Reservatsbesökare kan nyttja parkeringsplatsen i Norbyvretens norra del vid Gläntan. Dessutom föreslås att en mindre parkeringsplats för ca 5 bilar anordnas sydost om militära förråden vid entrén till dessa. Vidare föreslås en parkeringsplats för ca 15 bilar i skötselområde 22 i ett stenbrott där Uppsala Teknik och Service tidigare haft sina redskapsbodar. Se karta bilaga	*Reservatsbesökare kan nyttja parkeringsplatsen i Norbyvretens norra del vid Gläntan. Dessutom föreslås att en mindre parkeringsplats för ca 5 bilar anordnas sydost om* ***de tidigare*** *militära förråden vid entrén till dessa. Vidare föreslås en parkeringsplats för ca 15 bilar i skötselområde 22 i ett stenbrott där Uppsala Teknik och Service tidigare haft sina redskapsbodar. Se karta bilaga 1C.*

Ekonomiska konsekvenser

En uppdatering av skötselplanen enligt ovan innebär inga direkta ekonomiska konsekvenser. Samtliga kostnader hänförda till byggnader, stängsel och andra anläggningar till följd av ändringarna bekostas av verksamhetsutövaren och inte kommunen som förvaltare av naturreservatet. Däremot avser kommunen arrendera ut marken för universitetets nyttjande vilket ger en intäkt till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 16 september 2026
- Bilaga 1, Karta
- Bilaga 2, Uppdaterad skötselplan med markeringar för ändringar

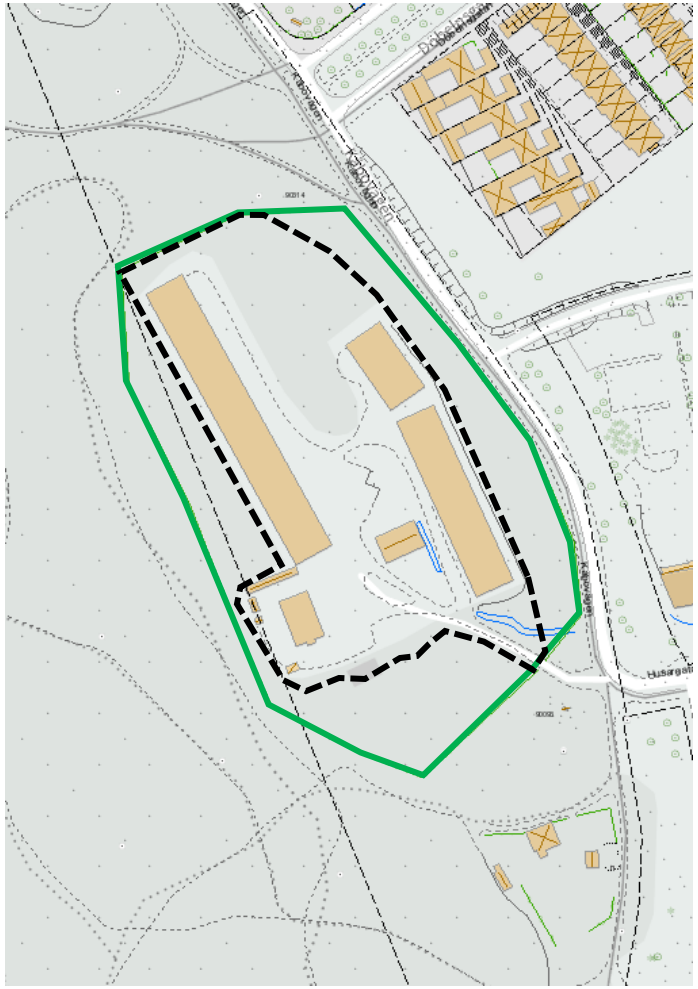
Stadsbyggnadsförvaltningen

Anna Axelsson
Biträdande stadsbyggnadsdirektör

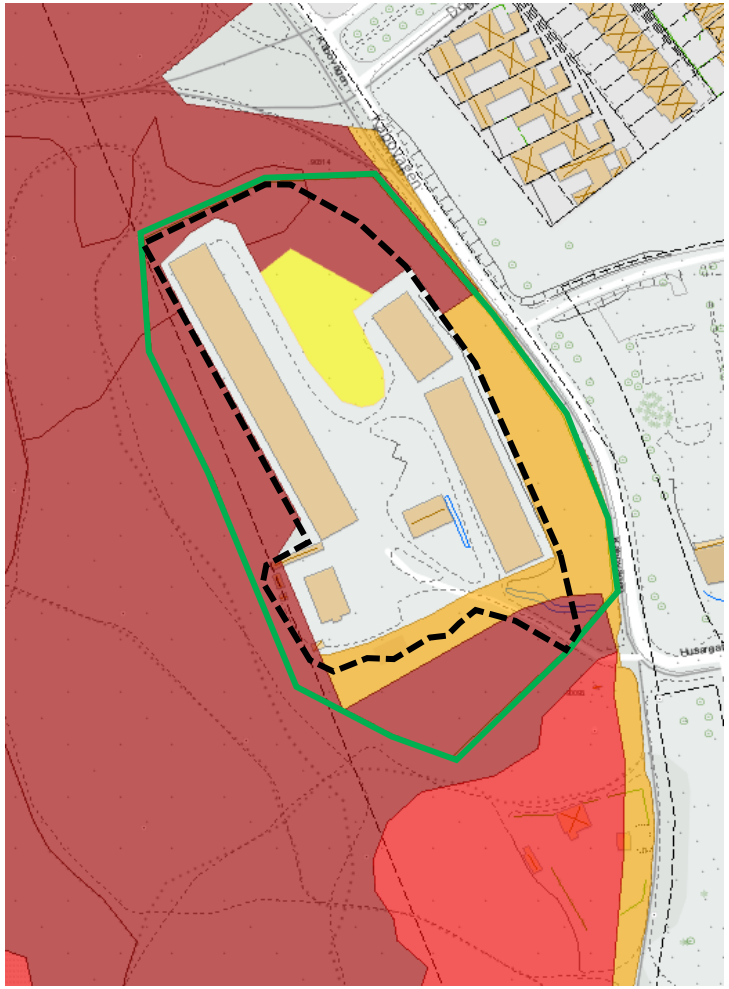
Postadress: Uppsala kommun, stadsbyggnadsförvaltningen, 753 75 Uppsala
Besöksadress: Stadshusgatan 2
Telefon: 018-727 00 00 (Kontaktcenter)
E-post: stadsbyggnadsforvaltningen@uppsala.se
www.uppsala.se

= befintligt stängsel

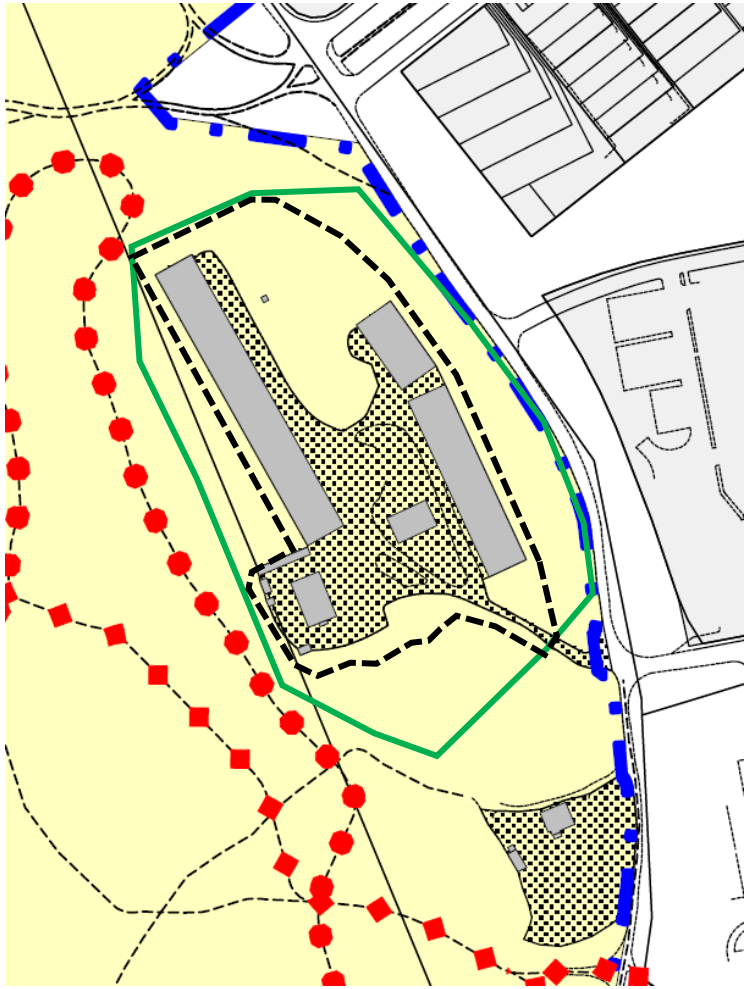
= föreslaget nytt stängsel

Primärkarta

Naturvärdeskarta

Naturreservatskarta

= *zon 2*

Skötselplan för naturreservatet

STADSSKOGEN

Uppsala län

Uppsala kommun

FÖRORD

En skötselplan för Stadsskogen upprättades hösten 1980 av projekteringssektionen vid dåvarande Fritidsförvaltningen i Uppsala kommun. Den har sedan dess varit vägledande för skötseln av Stadsskogen. Inför föreslaget beslut år 2000 om bildande av naturreservat av Stadsskogen omarbetades och moderniserades planen i vissa stycken, men skötseln av området följde i stort den hävd som tillämpats under de dittills gångna 20 åren. Med anledning av områdets variationsrika karaktär och många olika friluftsanspråk är skötselplanen av detaljerad typ.

Planförslaget arbetades fram vid dåvarande Tekniska kontorets gatu- och/naturavdelning. Vid behandling i Tekniska Beställarnämnden 2000-06-06 bordlades ärendet i avvaktan på detaljplanen för Rosendalsfältet.

Sedan detaljplanen för Rosendalsfältet närmat sig sitt antagande omarbetades våren 2004 förslag till beslut om naturreservat och skötselplan för Stadsskogen, med omfattning i huvudsak efter gällande Översiktsplan för Uppsala stad 2002. Detta förslag har utförts av Fritids- och naturkontoret.

Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDEL 4

ADMINISTRATIVA DATA (se beslut) 4

BEFINTLIGA PLANER OCH ANDRA MARKANVÄNDNINGSBESTÄMMELSER 4

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN 5

Geografisk omfattning 5

Naturförhållanden 5

Kulturhistoriska förhållanden 7

Stadsskogen i den kommunala planeringen 9

Tillgänglighet och utnyttjande 12

PLANDEL 13

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN 13

Övergripande mål 13

Generella riktlinjer och åtgärder 13

Anläggningar och underhåll 15

Upplag och täkter 15

Övrigt 17

Detaljerade skötselanvisningar för skötselområden 17

ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV 27

Bakgrund 27

Övergripande mål 27

Riktlinjer och åtgärder 27

Information 29

Renhållning och sanitära anordningar 30

UTMÄRKNING AV NATURVÅRDSOBJEKTETS GRÄNS 30

FÖRVALTNING OCH TILLSYN 30

DOKUMENTATION 30

FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN 30

BESKRIVNINGSDEL

ADMINISTRATIVA DATA (se beslut)

BEFINTLIGA PLANER OCH ANDRA MARKANVÄNDNINGSBESTÄMMELSER

Enligt miljöbalken föreligger inget hinder att lägga naturreservat över detaljplanelagt område, förutsatt att markanvändningen i reservatet överensstämmer med gällande plan.

Förordnanden om detaljplan enligt plan- och bygglagen eller stadsplan enligt äldre bygglagstiftning

Detaljplaner

För en mindre del av Stadsskogens västra del, som delvis bildar en kil mot Norbyvägen och Stadsskogsvägen, gäller detaljplan 69 Z för Eriksberg 1:27 antagen 1994-11-03. Den av reservatet berörda Stadsskogsmarken anges i planen som naturmark.

Norr om nämnda detaljplan ingår en kort sträcka av Stadsskogens bryn mot Norbyvägen i detaljplan 69D, antagen 1958-03-28. I planen anges den aktuella marken som naturmark. Samma plan berör reservatets förbindelse åt väst till och förbi Norbyvägen (skötselområde 36). Den aktuella marken anges som naturmark. Södra delen av samma del av reservatet ingår som naturmark i stadsplan Pl. 79 N.

Stadsplan

För nordligaste delen av Stadsskogen gäller stadsplan Pl. 80 A, fastställd i Uppsala stadsfullmäktiges beslut 1965-11-19 § 344. Stadsskogens skogbärande del är där utlagd som parkmark. Området kring vattentornet är enligt samma plan planlagt för allmänt ändamål på kvartersmark. En ändring gjordes 1970-03-17 i denna plan, benämnd stadsplan 80 B, där möjlighet gavs för infart från Kåbovägen till Skoghalls norra tomtgräns. Kåbovägen förväntades behöva utvidgas något västerut. Verksamhetsområdet vid Skoghall ingår i stadsplan 80 B.

Lokala ordningsföreskrifter

För hela Stadsskogen gäller bestämmelser enligt allmänna ordningsstadgan och enligt ordningsföreskrifter för Uppsala kommun. Detta innebär bl.a. att:

- hund skall hållas kopplad eller på annat sätt hållas under sådan tillsyn att den inte hoppar mot eller skadar någon (§ 17)
- hundbajs ska plockas upp (§ 18a)
- camping inte är tillåten (§ 14)
- anslag och affischer inte får sättas upp på träd (§ 9).

Tillstånd av polismyndigheten krävs för:

sprängning eller skjutning med eldvapen samt användning av luftvapen, fjädervapen och paintballvapen (§ 21).

Lokala trafikföreskrifter för Uppsala kommun

Enligt dessa gäller för Stadsskogen följande:

- all mopedtrafik är förbjuden inom Stadsskogen enligt beslut i Trafiknämnden 2004-02-28.
- förbud mot parkering gäller inom den ej stadsplanelagda delen av Stadsskogen, begränsad med streckad linje på till stadsplanebeslutet hörande karta enligt beslut 1981-06-16 om lokala trafikföreskrifter för Uppsala kommun.

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

Geografisk omfattning

Med Stadsskogen menas i det följande det område som naturreservatet Stadsskogen omfattar. Reservatet sträcker sig från Arosgatan i norr till Rosendalsvägen i söder. Längs södra delen av sin östra gräns möter Stadsskogens bryn det öppna Rosendalsfältet, vid beslutstillfället till större delen nyttjat som golfbana. Åt och förbi Norbyvägen i väster löper en ekologisk korridor och tillika friluftsstråk, varigenom reservatet direkt ansluter till naturreservatet Hågadalen-Nåsten.

Naturförhållanden

Geologi

Stadsskogens oregelbundna mosaik av vegetationstyper är främst betingad av den täta och oregelbundna växlingen mellan de flacka, fläckvis av tunn morän täckta bergshöjderna och den svallsand från Uppsalaåsen som i terrängens lägre partier ligger som ett tunt täcke på morän- och lermarker.

Området domineras alltså av berg i dagen och sandområden. Berggrunden domineras av sura och intermediära djupbergarter som är svagt gnejsiga och cirka 1890 miljoner år gamla. Beroende på mineralsammansättning benämns de granit, granodiorit eller tonalit. Den mest kända av dessa bergarter är den gråa Uppsalagraniten. Denna tonalitiska gnejsgranit har haft stor praktisk användning vilket bland annat Stadsskogens många små stenbrott vittnar om. Den återfinns i många av stadens byggnader. Stenbrotten var ännu in på 1950-talet ett klassiskt exkursionsområde. En unik variant av Uppsalagranit, klotgraniten, har också påträffats i Stadsskogen. Flertalet av hällytorna är slipade och repade av inlandsisen. Reporna – räfflorna – visar att inlandsisens riktning varit från norr mot söder.

Vegetation

Reservatet är utom några mindre, gräsbevuxna partier i ytterkanterna täckt av skog. Barrskog dominerar, med tall som det förhärskande trädslaget. Tallbeståndet är till stor del 150- 200 år, enstaka träd är ännu äldre. Stadsskogens norra hälft gallrades i slutet på 1960-talet på gran, varför denna ännu är underrepresenterad där. Slutenheten varierar från gles genomsiktsskog i skogens norra del till tät, delvis svårframkomlig skog i de centrala delarna. Ett bitvis förhärskande inslag av gran, främst i det undre trädskiktet, finns i de mellersta och södra delarna av skogen. I synnerhet i dessa delar av skogen domineras den naturliga trädföryngringen starkt av gran. Det är endast i en del hällrika skogspartier som det finns nämnvärd föryngring av

tall. På andra ställen kan behovet av tallföryngring på sikt kräva utglesningar i skogen. Över hela skogen finns ett varierande inslag av lövträd, främst vårtbjörk, rönn, sälg, asp och enstaka ek. I fuktiga partier finns gott om brakved i buskskiktet, samt olika videarter, glasbjörk och en del klibbal. På den plana f.d. odlingsmarken i skogens mitt finns bitvis gott om hassel i buskskiktet. Här finns dessutom ett parti utvecklad ädellövskog med alm, lönn, fläder, hägg, enstaka lind, måbär, olvon m.fl. Små ädellövbestånd finns dessutom spridda här och där i skogskanterna, ofta växande i gamla spränghål och små stenbrott som tidigare fyllts igen med jord och skräp och därmed fått en rik jordmån. Här växer främst alm men även ask, lönn och sykomorlönn.

Nära Skoghall finns ett bestånd med tolv planterade bokar med betydande självföryngring. Lärk har planterats på några ställen i skogens norra del. Även här sker en viss föryngring.

Den dominerande skogstypen kan karaktäriseras som frisk ristyp men alla övergångar från torr ristyp på hällmarkerna till fuktig och våt ristyp i sänkorna finns.

I ädellövpartierna finns ett rikt fältskikt tillhörande ängsserien, annars domineras fältskiktet av ris – främst blåbär och lingon. Dessutom förekommer bl.a. kruståtel, piprör, vispstarr, örnbräken och revlummer. I bottenskiktet dominerar hus-, björn- och bitvis kammossa.

På skogsmark med lång kontinuitet och låg utnyttjandegrad av skogsbruk finns några skyddsvärda kärlväxter och kryptogamer, bl.a. sårläka, knärot, blåmossa, stubbspretmossa grovticka, tallticka, blodticka, vintertagging, grön jordtunga och goliatmusseron. De mest intressanta arterna är knutna till gamla tallar, t.ex. vintertagging som förekommer ganska rikligt i Stadsskogen, men som för övrigt är en sällsynt art.

På torrare partier och hällmarker förekommer bl.a. ljung, lavar och kvastmossor. I de fuktiga sänkorna finns det gott om starr, skavfräken **(**mycket riklig), odon m.fl. samt bitvis grenrör och älggräs. I bottenskiktet finns ofta vitmossor.

I Stadsskogen förekommer en del ”kulturflyktingar”, buskar och örter som rätteligen inte hör hemma där, utan kommer någonstans utifrån. En del kan ha kommit dit via botaniska trädgården, till vilken man i början av 1900-talet hämtade torv och jord från diverse platser och sedan fyllde igen groparna med kompostjord och skräp. Dessutom har många stenbrott fyllts igen (bl.a. när stadsdelen Eriksberg byggdes ut) med lerhaltiga massor, skräp och dylikt, varvid vissa arter kan ha följt med. Här kan nämnas bl.a. sykomorlönn, snöbär, spirea, jätteslide, uppländsk vallört och korallkornell. Almqvist nämner i Upplands flora (1965) flera mindre vanliga örter med samma ursprung, bl.a. styvklematis (*Clematis recta), Ranunculus serbicus,* blek kungsmynta (*Origanum vulgare f pallenscens), rödsallat (Prenanthes purpurea)* och *Thladantia dubia*. Senare funna är *Geum heptaphylla,* stjärnrams (*Smilacina racemosa)*, ängsnäva (*Geranium pratense)* och amerikansk nejlikrot (*Geum macrophyllum*).

Djurliv

Någon noggrannare undersökning av däggdjur har ej gjorts, men översiktligt kan nämnas att det i Stadsskogen finns en fast stam av räv och grävling. Vidare finns det gott om hare och ekorre. Rådjur vandrar ofta upp i skogen söderifrån och har också en fast stam i Stadsskogen. Fladdermöss jagar längs skogskanten mot Kåbovägen.

Fågellivet är representativt för de biotoper som ingår i Stadsskogen. Vid en fågelinventering utförd av Björn Lundgren vid Upplands Ornitologiska Förening våren 1981 noterades 45 arter varav 42 med största sannolikhet var häckande. Här förekommer t ex kungsfågel, nötväcka, trädkrypare, bofink, större hackspett, morkulla, kattuggla, olika mesar m.fl. Trefyra gräsandkullar per år brukar kläckas vid ”fågeldammarna”. En vinterfågelinventering 1988-89 gjord på kommunens uppdrag av samma förening visar att Stadsskogen också har ett rikt vinterfågelliv.

Kommunen har under årens lopp satt upp ett stort antal holkar i skogen. Hösten 2003 sattes ett stort antal holkar upp som en del i ett forskningsprojekt på SLU. Ett fågelbord finns innanför stängslet vid dammarna**.**

Kulturhistoriska förhållanden

Namnbruk

Namnet Stadsskogen förekommer för första gången på en karta 1858. Kärt barn har som bekant många namn och både tidigare och senare har andra namn använts. På en ”Botanisk Charta” från 1820 i Wahlenbergs ”Flora Upsaliensis” kallas skogen för Norbyskogen. Stadsskogens norra, bergiga del tidigare mer eller mindre skoglös – har sedan länge kallats Lassby backar, ett namn som nu nästan försvunnit. Namnet kommer från ”Lassby gärde”, den tidigare odlingsmarken norr och nordväst om Stadsskogen. Skogen har även kallats Eriksbergsskogen och t.o.m. Stadsparken.

Botanikhistoria i Stadsskogen

Stadsskogen utgör klassisk botanisk mark och många av Sveriges stora botaniker har haft skogen som exkursionsmål. Redan Olof Celsius d.ä. noterade under sitt arbete med Flora Uplandica i början av 1700-talet Lassby backar (se ovan) som fyndort för flera växter. Som exempel kan nämnas kärrviol (*Viola palustris)*. Det stora namnet i detta sammanhang är förstås Carl von Linné, som under sina ”herbationes Upsaliensis” (botaniska exkursioner i trakten av Uppsala) regelbundet besökte bl.a. Lassby backar. Dessa besöktes under vandringarna till Gottsunda och Linné noterade bl.a. rik förekomst av en rad moss- och lavarter. På denna vandring brukade Linné också demonstrera skavfräken *(Equisetum hiemale*) som idag närmast är en karaktärsväxt i Stadsskogens fuktigare partier. Växten är hård och kiselhaltig och Linné noterar: ”Hantverkare polerar härmed mässing, horn och järn samt trä.”

En senare av de stora Uppsala-botanikerna, Göran Wahlenberg, noterar även han i sin nyssnämnda ”Flora Upsaliensis” Stadsskogen (där kallad Norbyskogen) som fyndort, bl.a. för ormrot *(Polygonum viviparum).*

Wahlenberg ger i sin ”Historiska underrättelse om Uppsala universitets botaniska trädgård” (1837) en målande beskrivning av skogen vid Lassby backar. ”Man följde då nämnda byvägen till Lassbybackar, tills man omsider får en aspect från södern … Under tiden fördjupar man sig emellan mossiga berg uti porsuppfyllda kärr ibland ruggiga martallar, eller kommer i åtnjutande af den mest vilda grundnatur, som på så nära håll kan finnas endast i Uppsalatrakten, så rik på hvardera upphöjande contraster. Från denna, om man så vill, mörka förgrund uppkommer på en högre bergstopp och oförtänkt vänd mot slätten, huru förbländas man då inte af den lysande utsigten, särskilt då middagssolen ger sitt sken deråt! … - Man kan blott beklaga, att denna utsigt är från en vildmark och icke från en allmän landsväg”.

Markanvändning

Någon gång mellan 1699, då Stadsskogen låg utanför Uppsalas stadsgräns, och 1835, då den tillhör ”Upsala stads skogsmark”, blev Stadsskogen införlivad med Uppsala stads ägor. Västra delen av skogen, nuvarande östra Eriksbergsparken, har tillhört Norby by som ingick i Bondkyrko kommun. Den första januari 1947 inkorporerades Bondkyrko socken (inklusive Norby by) med Uppsala stad.

Enligt Anton Ödman-Löfvén (1866) användes Stadsskogen fordom ”till mulbete för kreatur, tillhöriga staden samt åtskilliga i Bondkyrko socken belägna byar”.

I beskrivningen till kartan över Uppsalas skogsmark 1835 beskrivs Stadsskogens norra del, Lassby backar, som gärdsbacke och övriga skogen som skogsmark, bergig och skoglös (!). En del träd och ungträd fanns säkert kvar, kartan antyder en del trädgrupper. Spåren från skogens utseende under denna tid kan idag ses i form av den tämligen likåldriga 175-185- årig tallskog som dominerar hela Stadsskogen. En del av de då kvarlämnade träden finns idag kvar som mycket grova, gott och väl över två sekel gamla tallar.

Delar av det plana området i skogens norra centrala del har utnyttjats som odlingsmark. Flera gamla diken vittnar om delvis omfattande dräneringar. En liten bit är fortfarande öppen mark, den s.k. Löfgrenska slätten (skötselområde 20, på en skifteskarta från 1850 kallad ”Löfgrens odling”).

Stadsskogen har under lång tid utnyttjats för täkt av sten till husgrunder, gator m.m. i staden. Bl.a. stenen till murarna vid Domkyrkoplan är bruten i Stadsskogen, som genom sitt nära läge var flitigt utnyttjad för täktverksamhet. De största stenbrotten är nu igenfyllda men snart sagt överallt i skogen ser man spår av täktverksamheten i form av mindre hål – ofta vattenfyllda – och borthuggna hällar. Ett annat minne av verksamheten är de svårtydda inristningarna i hällen norr om Löfgrenska slätten. Möjligen utgör de bomärken och datum/ årtal.

I seklets början fram till 1915 anordnade Uppsala fattigvårdsstyrelse s.k. nödhjälpsarbete för fattiga i form av stenhuggning och makadamslagning i Stadsskogen. 1915 utfördes exempelvis 343 dagsverken för stenborrning, varvid 55 löpmeter kantsten, 1 294 m2 nubbsten och 1,83 hl (en obetydlig mängd) makadam såldes till staden.

1916 upphörde stentäkten och skogsavverkningen modifierades genom ett beslut av drätselkammaren att Stadsskogen ”blefve anordnad till en riktig stadspark”. I det stora stenbrottet vid förutvarande fritidsgården Gläntan tilläts dock stenbrytning genom arrende från 1929 fram till omkring andra världskriget.

Stadsskogen bär även vissa spår efter militära övningar. I skogens östra del finns flera i huvudsak igenfyllda skyttegravsystem. Militära aktiviteter ägde rum fram till 1950-talet. Regementena I 8 och A 5 torde i högre grad ha börjat övningar i Stadsskogen vid 1900-talets början. A 5 upphörde redan 1925. I 8 ersattes 1957 av S 1. Några av aktiviteterna har lämnat större spår. Bland annat finns resterna av gamla skjutbanan, som består av tre höga stenvallar som s.k. blindering i skogens södra del. De användes som kulfång när man sköt, mest på 700-800 meters håll. Skjutbanan går in som en smal arm i skogen. Marken exproprierades från Uppsala stad 1892 men är senare överlåten till Uppsala kommun. Skjutbanan användes in till de första decennierna på 1900-talet.

Mest påtaglig är den mycket kraftiga, ca 180 m långa blinderingen (”skjutbanevallen, kulfångsvallen”) i Stadsskogens östra bryn (huvuddelen av skötselområde 28). Från den bortersta skjutvallen nära Kronparkens bryn är det 400 m. I varje fall det södra 50 m-avsnittet av denna blindering kan inte ha byggts förrän i samband med övergivandet

av den smala 300m-förlängningen av skjutbanan in i Stadsskogen, vilket troligen skedde på 1920-talet.

~~När de militära förråden (”Kruthusen”) i Stadsskogens västra del uppfördes är okänt, men knappast senare än 1920-talet.~~ De tidigare militära förråden (”Skogsförråden”) i Stadsskogens östra del uppfördes innan 1920-talet för att förvara artilleriregementets materiel och fordon. Dessutom finns en del betongbunkrar m.m., vilka användes ett par årtionden in på 1900-talet.

År 1933 gjordes en överenskommelse mellan regementet och drätselkammaren angående militärens utnyttjande av skogen. Då bestämdes bl.a. att grävnings- eller förstärkningsarbeten inte fick utföras, vegetationen ej fick skadas, körning (förutom med ”enspända kärror av kulsprutetyp”) ej fick äga rum och att övningar endast fick ske på vardagar.

Stadsskogen i den kommunala planeringen

Förslag till försäljning 1866

Vid mitten av 1800-talet arrenderades Stadsskogen av privatpersoner. I samband med detta uppkom frågan om staden skulle sälja skogen till privata köpare, vilket på vissa håll ansågs vara till stor fördel för staden. Då (1864) ansågs varje tunnland jord ge en avkastning av endast 2 riksdaler, medan en försäljning kunde ge minst 300 riksdaler per tunnland. Fördelarna skulle alltså vara att: (citat ur Anton Ödmann-Löfvén: Bidrag till Uppsalajordens historia 1-2. Upsala 1866. 1 Upsala stads ägor)

a) staden för kommande tider tillförsäkrat sig den afkastning, som motsvarade det värde, den under lyckligare konjunkturer försålda jorden vid försäljningen ansågs ega;

b) staden varit besparad de många obehag, förluster och uppoffringar, hvilka staden hittills mäst vidkännas och högst sannolikt äfven framledes borde få vidkännas i och för jordens förvaltning.”

Dessutom menade man att staden vid en försäljning ”möjligen blifvid befriad från åtskilliga derstädes boende personer, som visat sig hafva varit för vårt samhälle högst vådliga fridstörare”. Om man sålde Stadsskogen trodde man sig istället för ”vanhäfdade former” få skogen förvandlad till ”en för stadens invånare behaglig tillflyktsort, prydd af smånätta landsställen och förskönad af lustparker”. Detta är den första skrivna antydan till syfte med Stadsskogen som rekreationsmark. Nu blev ju inte skogen såld, och tur var kanske det.

Drätselkammarens beslut 1916

Den 26 april 1916 föreslår Uppsalas planteringsnämnd i en skrivelse till drätselkammaren att Stadsskogen avsätts som park. Skrivelsen föranledde följande beslut av drätselkammaren 23 maj, 1916:

”Meddelande verkställande ledamoten, att planteringsnämnden hos drätselkammaren framhållit önskvärdheten af att stadsskogen, ”Lasseby backar” som vore en af stadens innevånare mycket besökt promenadplats, blefve anordnad till en verklig stadspark, men att det härför vore önskligt, att såväl skogsafverkningen som stentäckten därstädes bedrefves med tanke fäst på detta framtidsmål; och beslöt drätselkammaren, som fann denna planteringsnämndens framställning beaktansvärd, att meddela vederbörande jägmästare, att drätselkammaren önskade att vid blifvande afverkning i stadsskogen behörig hänsyn tages till planteringsnämndens ifrågavarande framställning.”

Detta utgör det första egentliga kommunala ställningstagandet att bevara Stadsskogen som parkmark.

Skogsindelningen 1931

Då kungliga domänstyrelsen uppdragit åt en jägmästare att skogsindela Uppsala stads skogar, hemställde drätselkammaren i en skrivelse 19 augusti 1931 att Stadsskogen (här kallad Eriksbergsskogen) skulle undantas från stadens skogar och behandlas som park. Så skedde också.

Park eller skog?

Tidigare synsätt på Stadsskogen skiljer sig en del från dagens. Begreppet park innebar oftast anordningar och en stor hög grad av kultivering. Förre stadsträdgårdsmästaren Pehr Boierth kallade betecknande nog nästan genomgående Stadsskogen för ”Stadsparken”.

1944 inkom en motion till stadsfullmäktige om tillsättande av en utredning om ”förskönande och utbyggnad av stadens parker”. Motivet var att de parker som har skogskaraktär inte har fått den uppbyggnad och omvårdnad man bestått sig med på andra håll. Ehuru Stadsskogen borde bevaras i sin karaktär av naturmark borde ”åtskilligt mer kunna göras för att få den än mer tilldragande”.

Utredningen mynnade 18/3 1945 ut i ett förslag signerat arkitekt Gösta Schuwert där Stadsskogen föreslogs delvis få karaktär av folkpark. Anordningar som friluftsteater, kapell, friluftskyrka, tennisbana, golfbana, idrottsplaner, ridhus, festplats, serveringar, dansbanor m.m. skulle anordnas. Totalt 47 hektar av skogens totala yta 110 hektar skulle tas i anspråk för anläggningarna. Förslaget togs som principbeslut av stadsfullmäktige 17 juni, 1949.

Den 23 januari 1953 inkom en motion att stadsfullmäktige skulle frånträda sitt principbeslut då förutsättningarna för beslutet delvis ändrats, och man ansåg att ”det är angeläget att Stadsskogen bevaras som ostörd rekreations- och promenadplats, fredad från särskilda anläggningar med undantag av exempelvis någon enstaka servering och …” I sitt något kryptiska svar menade fullmäktige att man hade att avvakta generalplanens utformning och att inga anordningar eller utredningar om sådana enligt förslaget 1945 fick göras utan drätselkammarens och fullmäktiges beslut. Motionen avslogs med den motiveringen och någon användning av planen har ej heller skett.

Docent Tore Arnborg upprättade 1961 en skötselplan med viss områdesindelning och förslag till åtgärder och skötsel, vilken legat till grund för den fortsatta skötseln.

Nästa hot (om man så vill se det) mot Stadsskogen var i maj 1963 då Stadsskogen stadsplanelades som parkmark och en väg föreslogs genom skogen från Täljstensvägen nära Norbyvägen till Döbelnsgatan. Allmänhetens reaktion blev minst sagt våldsam – ett bevis på Stadsskogens betydelse för folk – och planförslaget fastställdes aldrig i sin helhet. Däremot fastställdes Stadsskogens norra del, norr om den föreslagna vägen (=Kärrvägen, den väg genom skogen man kunde färdas med häst och kärra), som parkmark i stadsplanen.

Senare planer, utredningar och intressen

I "Generalplan-69" föreslås att Stadsskogen att på grund av ”sitt mycket stora naturvärde ” avsätts som ”ständigt grönområde”, d.v.s. för all framtid undantagas från exploatering samt skötas så att befintliga naturvärden bibehålls (och eventuellt

restaureras). Generalplanen blev dock aldrig fastställd. I Uppsalas kommunprogram 1975, vars syfte var att skapa ett långsiktigt handlingsprogram för stadens utveckling, anges Stadsskogen som ett av de närströvområden som ”i form av sammanhängande och delvis orörda grönstråk bör bevaras.”

I ”Rekreationsskog i Uppsala kommun” (kallad Rekreationsutredningen) av Ingmar & Bergmark 1976 är Stadsskogen med som objekt 8 a. Skogen föreslås att skötas i huvudsak som naturbetonad ”skogspark” (i stort sett som hittills) utan serveringar och speciella parkmässiga arrangemang.”

I kommunöversikten 1977 anges södra Stadsskogen tillhöra ett s.k. R1-område. Detta innebär en tätorts närområde, ej planlagt, där ny bostadsbebyggelse i princip ej medges.

Allmänt säger man att vissa områden genom ”sin belägenhet i direkt anslutning till bebyggelse utgör starkt frekventerade ströv- och motionsområden”. Det är därför av vikt för invånarnas service att dessa naturpartier bevakas så att glesbebyggelse eller andra åtgärder ej försvårar nyttjandet”.

Stadsskogen behandlas tillsammans med Signalregementet, Ulleråker och Ultuna som ett område, område R1: 5. Man säger att "stadsplan saknas. Om ny bebyggelse skall tillkomma och om den icke sker i statlig regi är en planläggning nödvändig. Önskvärt vore att hela området behandlades åtminstone i en översiktlig plan oavsett om en eventuell utbyggnad vore statlig eller ej."

Större delen av reservatet ingår i område för riksintresse för kulturmiljövården (område K40)

I "Närrekreationsmarker för Uppsala kommuns tätorter 1989" anges Stadsskogen som ”närrekreationsmark om minst 15 ha för tätort” samt del av ”längre naturstråk" Avgörande ur sistnämnda synvinkel är "naturförbindelserna mot Hågadalen (mellan Täljstenen och Norby) och mot Gula Stigen-stråket (via skog och fält kring Rosendal)”.

I "Översiktsplan –90" finns i kapitel III ”*Beslutsunderlag och rekommendationer”* avdelning 6 ”*Friluftsliv”*. Där anges 17 närrekreationsmarker av väsentlig betydelse för staden, hämtade från ovan nämnda redovisning av Närrekreationsmarker. I dessa 17 ingår många i jämförelse med Stadsskogen perifert belägna områden, såsom Hammarskog, Kungshamn- Morga och Trehörningen. Under ”*Förordnanden, Ärendehantering”* anger översiktsplanen att ”Många av de större redovisade närrekreationsmarkerna bör på sikt säkerställas som naturreservat”.

I den stora kommunomfattande, sockenvis publicerade "Översiktlig naturvårdsinventering 1988-1996" används en tregradig värderingsskala, klass I-III, där klass I anger högsta naturvärde, klass II mycket högt naturvärde och klass III högt naturvärde. Stadsskogen (objekt BON 1) får här klass I, dock fördelat så att med avseende på biologiska värden klass II, som tätortsnära friluftsområde klass I. Stadsskogens höga vetenskapshistoriska värde framhålls särskilt.

Byggnadsnämnden fick 1994 i uppdrag av kommunfullmäktige att i samband med lämpligt avgränsade detaljplaneuppdrag detaljplanelägga Stadsskogen som natur. Iden nya detaljplanen för kvarteret Gläntan, Dp. 80C antagen 2001, ändrades planlagd gatumark mellan Norbyvägen och vattentornet till naturmark.

I "Översiktsplan för Uppsala stad 2002" anges Stadsskogen som Grönt kärnområde för aktivt bevarande som skall skyddas som naturreservat.

Tillgänglighet och utnyttjande

Reservatet är lätt åtkomligt från alla väderstreck. Nära eller tätt intill reservatets gränser löper bilgator i söder, väster, nordväst, norr, nordost och östkantens norra del. Åtskilliga cykelbara stigar genomkorsar reservatet. Busslinjer finns längs flera av nyssnämnda gator.

På 1930-talet anlades huvuddelen av det idag befintliga stigsystemet. 1973 fick elljusspåret sin nuvarande sträckning. År 1973 vidtogs även åtgärder i ”Fågeldammarna”, de två stora vattenfyllda stenbrotten i skogens mera centrala del. Ett nätstängsel sattes upp runt dammarna, ett konstgjort litet vattenfall anordnades och en kanal grävdes mellan dammarna för att få cirkulation av vattnet. I samband med detta fanns mer omfattande planer, bl.a. innefattande en servering, vilka dock aldrig realiserades.

Stadsskogen utgör idag ett populärt och välutnyttjat rekreationsområde för strövande, naturupplevelser, motion och ridning. En undersökning visar att Stadsskogen år 1995 hade 540 000 besök per år, en siffra som sannolikt ökat ytterligare. Alla åldrar utnyttjar skogen; den gamle pensionären som promenerar på de slingrande stigarna, herr Svensson som plockar svamp och bär, ”hurtbullen” som flåsar fram på elljusspåret – vintertid per skidor – , småbarnen som leker på lekplatsen eller sitter i en glänta och hör ”Skogsmulle” berätta om skogen. Det finns fasta orienteringskontroller och organiserade ”skogsvandringar” och hundpromenader. Skolor, barnstugor och fritidsgårdar har ofta naturstigsvandringar och orienteringar i skogen. Kommunen medverkar i årligen återkommande evenemang som "Stadsskogens dag" och "Skogen i skolan".

PLANDEL

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

Övergripande mål

Det övergripande syftet med naturreservatet Stadsskogen skall vara att bevara och utveckla områdets friluftsvärden, biologiska mångfald och kulturhistoriska värden. Därvid skall särskilt beaktas områdets värde som länkar i biologiska spridningskorridorer och grönstråk. Målet för skötseln är att uppnå och upprätthålla syftet med reservatet i enlighet med reservatsbeslutet. Därvid skall verksamheter av urban eller annan för naturupplevelsen väsensfrämmmande karaktär såsom byggnader, anläggningar, buller, belysning och visuella störningar hållas så begränsade som möjligt inom reservatet och störningarna från de verksamheter som idag är etablerade inte medges bli större.

Generella riktlinjer och åtgärder

Skogsbruk med inriktning på rekreation är den markanvändning som sedan länge bedrivs inom huvuddelen av reservatet. Smärre öppna ytor nyttjas för odling, plantskola, gräsbevuxna ytor m.m. Dessa markanvändningar kan fortsätta och är vad gäller skogsskötsel och grönyteskötsel grundläggande förutsättningar för att bibehålla och utveckla önskvärda naturförhållanden.

Indelning av reservatsområdet

Reservatsområdet består två huvudtyper av mark, här kallat zoner. Dessutom finns bebyggelse- och verksamhetsområden inom reservatet.

Zon 1: Skogsmark och övrig naturmark (103,6 ha).

Denna Zon utgör merparten av reservatet och omfattar så gott som all skogsmark och vissa grönytor. Från områden som inte skall skötas alls, såsom den s.k. Trollskogen (skötselområde 28) till odlingsytor, vilka kräver en intensiv skötsel för att behålla sina naturvärden. All mark inom zon 1 är indelad i numrerade skötselområden, eftersom den innehåller flera olika naturtyper med olika skötselinriktningar.

Zon 2: Mark med bebyggelse- och verksamhetsområden (4,4 ha).

Dessa består av en villatomt med bostadshus, ~~militära förråd~~ förrådsbyggnader, trädgård, odlingsytor m.m. i anslutning till reservatets yttergränser. För zon 2 finns inga detaljerade skötselanvisningar.

Hävd av öppen mark i zon 1

De öppna gräsbevuxna partierna i skogens norra del slås under första hälften av juni månad – efter försommarblomningen. Det avslagna får då ligga kvar några dagar för att fröa av sig och transporteras sedan bort. Skötselområde 18 ”Löfgrenska slätten” slås en, vid behov flera gånger enligt ovan. Närmare anvisningar ges i Beskrivning av skötselområden nedan. Intensivt skötta gräsytor i anslutning till skogen i norr och öster hävdas med slåtter enligt ovan eller med slaghack, då gräset omedelbart samlas upp.

Hävd av skogsmark i zon 1

Skogen i skötselområde 28 (Trollskogen) lämnas utan ingrepp för att utvecklas fritt mot naturskog med undantag av eventuella träd som faller över stigar (se närmare skötselområde 28, sid. 26).

För övriga skötselområden gäller skogsbruk för rekreationsskog definierat enligt följande:

- De naturvärden som finns i Stadsskogen är främst knutna till de gamla tallarna, särskilt i glesa skogspartier med stort ljusinsläpp. Ska man bibehålla värdena knutna till tallbeståndet är det viktigt att bibehålla eller skapa glesa skogspartier med gott om gammal tall. Sådana skogspartier är även mycket estetiskt tilltalande.
- Skogen ska skötas så att man kontinuerligt vidmakthåller livskraftiga bestånd av grova dimensioner. Detta innebär längsta möjliga omloppstid utan att risk uppstår för stormfällningar över stora ytor.
- Skogsskötseln ska ske i form av röjning/gallring och plockhuggning (avverkning av enstaka träd). Där så behövs för att möjliggöra föryngringen av tall bör på sikt försiktig luckblädning (upptagning av små öppna ytor) tillämpas. Huvuddelen av tallbeståndet är runt 175-185 år och bör kunna stå minst 200 år till.
- Skogsskötseln skall så mycket som möjligt utföras med småskaliga metoder. För att minimera skador på mark och vegetation bör även i fortsättningen lätta och ändamålsenliga maskiner användas vid uttransport av virke m.m. Avverkningen får ej ske under för djurlivet känslig tid och uttransport av virket bör ske på tjälad mark.
- Klenare röjnings- och gallringsrester lämnas kvar på platsen för att återföra näring till marken. Dock rensas stigar från ris.
- Skogen får ej gödslas eller kalkas. Kemiska eller biologiska bekämpningsmedel får ej användas. Ytterligare dikningar får ej ske (då det gäller generellt markavvattningsförbud i länet enligt lag). Rensning av befintliga diken och trummor skall ske med stor naturvårdshänsyn.
- Vid röjning och gallring skall tillses att en omväxlande trädslagssammansättning gynnas. Vid röjning i buskbestånd med tallföryngring är det oftast aktuellt att främst hålla tillbaka asp. Vid gallring bör små grupper av träd, en del ”dubbelstammar”, intressanta och avvikande trädindivider m.m. sparas för att undvika enformiga regelbundna bestånd. Buskar som hassel, måbär, en, olvon m.fl. sparas i största möjliga utsträckning. Även rönn, ek, lönn m.fl. ädellövträd gynnas vid röjning. Bok, sykomorlönn och lärk bibehålls och gynnas endast i vissa skötselområden. Vid behov bör tallbestånden glesas ut och tallar friställas från trängande vegetation för att möjliggöra bättre kronutveckling och skapa grova, livskraftiga, gamla träd.
- Stor hänsyn bör tas till brynen vilka bör vara välutvecklade mot öppen mark, vägar och kvartersmark. Brynen är viktiga dels från landskapsbildssynpunkt, dels som rumsavgränsare både för det slutna rummet inne i skogen och som brytare av siktlinjer. De är även viktiga för flora och fauna i sin egenskap av ekotoner, d.v.s. gränser mellan två ekosystem. Varierade bryn bör gynnas, liksom arter som ek, lönn, hägg, rönn, björk, nyponros m.fl. buskar. Endast små ingrepp bör göras i brynen. Stor vikt bör läggas vid deras vindfasthet. Avverkning av brynträd som under en lång tid utvecklat en god vindtålighet kan medföra att vinden får fritt spelrum och skador uppstår på beståndet innanför.
- I sanka partier med stort lövinslag i träd- och buskskikt hålls vegetationen tätare och lämnas i stort sett orörd.

- Där stigarna går tätt bör skogen däremellan vara tätare än normalt i såväl träd- som buskskikt, detta för att stärka känslan av att gå i sluten skog.
- Vid föryngring av skogen på annat sätt än genom självföryngring skall frön eller plantor så långt möjligt vara av Stadsskogens proveniens.

Allmänna riktlinjer för att bevara landskapets mångformighet (diversitet) och för att gynna faunan:

- bevara boträd, hålträd, torrträd och högstubbar,
- bevara gamla träd, såväl löv- som barrträd,
- vidmakthålla variationen i området genom att bevara alla träd- och buskarter i en allsidig ålderssammansättning
- skapa växling mellan tätare och glesare skogspartier,
- gynna relativt täta buskskikt i bryn,
- låta vissa avsnitt utvecklas fritt (främst skötselområde 28 Trollskogen samt reservatets sanka partier)

Faunavård och jakt

Jakt i reservatet får endast bedrivas som skyddsjakt i naturvårdsförvaltarens regi. Vinterutfodring av fåglar bör ske årligen. Uppsättning och underhåll av fågelholkar bör, såsom hittills skett, göras vid behov.

Anläggningar och underhåll

Byggnader och anläggningar

Uppförande av eller väsentlig förändring av byggnad till utseende eller ändamål är i zon 1 inte tillåten (med ett undantag – se nedan) och i zon 2 förenad med tillståndsplikt enligt reservatsföreskrifterna. Detsamma gäller för anläggningar, såsom master m.m.

Tillståndsprövning ska ske med utgångspunkt från reservatets syften, dvs. att bevara och utveckla friluftsvärden, biologisk mångfald och kulturhistoriska värden. Bebyggelse eller verksamhet som riskerar att direkt eller indirekt negativt påverka dessa värden, t ex ny bostadsbebyggelse eller störande verksamheter (i zon 2) kan sålunda inte tillåtas.

I zon 1 tillåts inga byggnader eller anläggningar utöver ersättningsbyggnader för de byggnader som redan finns (vattentornet samt enstaka transformatorstationer och liknande). Undantag är att kommunen kan tillståndspröva mindre byggnad av allmännyttig karaktär enligt föreskrift A10. Exempel på detta kan vara byggnad eller anläggning för naturinformation (Naturum) eller byggnad för el- eller teleförsörjning, källsortering eller liknande.

Mobila bodar som behövs i samband med reservatets skötsel betraktas inte som tillståndspliktiga anläggningar utan som upplag och får sålunda ställas upp (tillfälligt) utan tillstånd, inom ramen för förvaltningen.

Upplag och täkter

I zon 1 får endast sådana tillfälliga upplag som behövs i samband med reservatets skötsel eller underhåll av vägar, ledningar etc. förekomma. I zon 2 är anordnande av (permanent) upplag förenat med tillståndsplikt. Tillfälliga upplag som behövs för bedrivande av de markanvändningsformer och verksamheter som pågick vid reservatets bildande (bl.a. trädgårdsskötsel, snickeri m.m.) och för skötsel av tomt får dock anordnas utan tillstånd.

Täkt, även för husbehov, är förbjuden inom hela reservatet.

Infiltrationsanläggningar

Infiltrationsanläggningar finns på några platser i reservatet. Dessa får förnyas vid behov utan tillstånd. Markytan återställes till ursprungligt utseende. Eventuella överskottsmassor transporteras ut ur reservatet.

Bete, stängsel m.m.

Bete är tillåtet inom zon 1. Stängsling för bete, inklusive därför erforderligt markarbete, får utföras utan tillstånd. Annan uppsättning av stängsel eller andra hägnader (murar, plank m.m.) är inte tillåten i zon 1. Eventuella gamla stängsel/stängselrester utan funktion tas bort.

Stängsel för bete skall förses med genomgångar i tillräcklig omfattning för att allmänheten skall kunna röra sig genom området utan större omvägar eller besvär. Särskild hänsyn skall tas till utmärkta stigar. Härvid skall beaktas att stängslen på lämpliga ställen (främst på för skidåkning lämpliga större stigar) skall kunna passeras även med skidor.

Ledningar

För anläggning av helt ny mark- eller luftledning krävs tillstånd från tillsynsmyndigheten både i zon 1 och zon 2.

Tillsyn och underhåll av befintliga ledningar däremot får ske utan tillstånd. I detta innefattas även att byta ut/komplettera vattenledning, elledning och liknande. Här må tydliggöras att rättigheten även omfattar verksamhet kopplad till vattentornet. Underhåll av ledningsgator bör ske med stor naturvårdshänsyn. Röjningar begränsas till det nödvändigaste. Lågväxande buskar sparas. Röjningar och större upprustningsarbeten bör inte ske under vår och försommar då djurlivet är mest störningskänsligt. Vid grävningsarbeten ska eventuella överskottsmassor transporteras ut ur reservatet.

Vägar, parkeringsplatser, stigar m. m.

Anläggning eller förändring av väg, stig, ridstig, parkeringsplats eller liknande anläggning är i zon 1 inte tillåten utöver de åtgärder för friluftslivet som framgår av denna skötselplan. I begreppet ”anläggning eller förändring” innefattas för väg eller parkeringsplats här även t ex asfaltering av sådan befintlig väg eller parkeringsplats som vid beslutets ikraftträdande inte är asfalterad.

Utrymme lämnas dock inom ramen för reservatsföreskrifterna för en breddning av Norbyvägen för gång- och cykelväg eller busshållplats, breddning av Kåbovägen inklusive anläggning av separat gång- och cykelväg samt upprustning, breddning och belysning av g/c-väg intill Rosendalsvägen.

Framförande och parkering av motorfordon m.m.

Endast anvisade parkeringsplatser och väg dit får nyttjas för motorfordonstrafik och parkering. Mopedtrafik är förbjuden i hela Stadsskogen med stöd av lokala trafikföreskrifter. Reservatsföreskrifterna går dock längre och förbjuder all motorfordonstrafik.

Övrigt

Det är inom reservatet inte tillåtet att på ett störande sätt använda radio, musikinstrument eller annan ljudalstrande apparat eller maskin. I samband med större orienteringsarrangemang är det dock tillåtet att tillfälligt använda högtalare.

Uppsättning av skyltar, affischer etc. kräver tillstånd enligt reservatsföreskrifterna utom i samband med tillfälliga smärre aktiviteter, t ex skol- eller föreningsarrangemang.

Eldning är bara tillåten på eldstad vid anvisade grillplatser.

Aktiviteter såsom att plocka svamp, bär och blommor regleras inte i reservatsföreskrifterna utan får ske i enlighet med allemansrätten och gällande fridlysningsbestämmelser. Dock är det inte tillåtet att gräva upp växter såsom ris, örter, mossor och lavar samt att ta bort vedlevande svampar. Det är inte heller tillåtet att döda eller föra bort djur eller på annat sätt störa djurlivet.

Hundhållning, camping/tältning m.m. regleras enligt lokala ordningsföreskrifter, se sid.4.

Detaljerade skötselanvisningar för skötselområden

Stadsskogen har indelats i 36 skötselområden, mer eller mindre enhetliga med avseende på skötselinriktning. För varje skötselområde ges en översiktlig beskrivning, mål och förslag till åtgärder. Stor vikt har lagts vid målbeskrivningarna, som i vissa fall delvis ersätter skötselåtgärderna.

Skötselområde 1 (Areal: 55,4 ha)
Beskrivning: Merparten av Stadsskogens barrskogsbestånd utgörs av gles tallskog med enstaka björk och gran. Granen är uthuggen i Stadsskogens norra hälft, varför den där är sparsam. I buskskiktet ingår ofta, beroende på markfuktigheten, björk, sälg, rönn och asp. I sänkor växer ibland brakved och gråvide.

Mål: Tämligen gles tallskog med grova tallar, typ ”pelarsal” samt enstaka gran och björk. Plats för tallarnas kronor att utveckla sig. Glest buskskikt. Tätare skog och med utvecklade bryn mot öppen mark och andra trädbestånd. Där stigarna går tätt bör skogen vara tät emellan dem. Gran gynnas i Stadsskogens norra hälft.

Åtgärder: Erforderlig gallring för att tallarna ska ha plats att utveckla kronan. Upptagning av luckor för att föryngra tall. Nertagning av träd som växer upp i tallkronorna.

Skötselområde 2 (Areal: 0,8 ha)
Beskrivning: Öppen gräsyta (tidigare åkermark).

Mål: Bibehållen hävdad gräsyta.

Åtgärder: Gräsmattan gödslas ej i fortsättningen och slås efter behov.

Skötselområde 3 (Areal: 2,0 ha)
Beskrivning: Tämligen gles, talldominerad skog med inslag av löv. Högländ stor hällyta.

Grillplats med sopkärl. En gammal väg går längs skogskanten från Kåbovägen till Eriksbergskyrkan.

Mål: Behålla sluten skog av nuvarande täthet. Utvecklat bryn mot den öppna marken i söder, öster och väster. Utsikt mot domkyrkan. Norrsluttningen norr om skötselområde 5 hålls ganska glesbevuxen för att möjliggöra kälkåkning.

Åtgärder: Det mycket glesa östra partiet får sluta sig till övrig täthet. Brynen utvecklas mot rikare variation mot den öppna marken i söder, öster och väster. Rönn, ek, björk och inhemska buskar såsom en gynnas, aspen hålls efter. Dock gynnas även klängande kaprifol. Utsikten mot domkyrkan röjs och där underhålls en siktgata. Avverkning av träd och grenar som inkräktar på de grova tallarnas kronor. Möjligheten till kälkåkning bibehålls. Grillplatsen hålls städad. Gräsytan mot gång/cykelvägen i öster slås minst en gång per år.

Skötselområde 4 (Areal: 0,4 ha)
Beskrivning: Öppen gräsbevuxen kulle, skapad av ditförda lermassor. På 1940-talet låg här ett övergivet, ganska stort stenbrott av 2-3 meters djup. Vid byggnation i närliggande stadsdelar tippades jordmassor i brottet. (Stenbrottet fortsatte in på område 8).

Mål: Öppen gräsyta. Utveckling av bryn runt om. Utsikten mot domkyrkan (från en punkt) bibehålles. Frånsett utsiktspunkten spontan igenväxning till lövdominerad skog.

Åtgärder: Slåtter (slaghack som samlar upp gräset) en gång/år. Försiktig gallring i beståndet i öster för att upprätthålla viss utsikt mot domkyrkan.

Skötselområde 5, Kälkbacken (Areal: 0,4 ha)
Beskrivning: Öppen gräsbevuxen sluttning, bl.a. nyttjad för kälkåkning En gammal, smal väg passerar områdets nordkant.

Mål: Bibehållande av nuvarande karaktär. De få träden behålles, i övrigt öppen terräng.

Åtgärder: Slänten hålls öppen så att den kan användas som kälk-/pulkabacke.

Skötselområde 6 (Areal: 2,0 ha)
Beskrivning: Grov tallskog av varierande täthet, mestadels med god genomsikt. Bitvis en och annan björk, rönn och sälg. Rikare lövinslag i fuktigare, lågländare partier. Enstaka alm i jorduppfyllda sänkor. Stadsskogens största tall står intill sydvästra hörnet av stängslet runt Skoghall.

Strax väster som Skoghall finns en ”botanisk trädgård” med flera olika planterade träd och buskar: sex stora lärkträd med god föryngring, ett par stora bokar, lindar, stora snöbär- och kornellbuskar m.fl. Skoghall var tidigare skogvaktarboställe med plantskola, vilket troligen förklarar de främmande inslagen i dess närhet.

Mål: Huvudsakligen tämligen gles, strövvänlig tallskog med inslag av löv. Lövet gynnas i sänkorna. Den varierade artsammansättningen bevaras. Buskskiktet hålls fortsatt tätt i sankare partier, glesare i övrigt men med växlande tätare partier. Gran, som tidigare

hållits efter, skall gynnas. Glesare skog på hällpartierna, där grova bredkroniga tallar gynnas.

Utvecklat lövbryn mot Skoghall där alm, lönn, rönn, ek och björk gynnas.

Åtgärder: Buskar närmast Skoghall släpps upp och får bilda bryn. Täta aspbestånd i brynet gallras lätt, annars endast försiktiga åtgärder i detta. Befintliga och presumtiva grova tallar friställs.

Skötselområde 7 (Areal: 0,7 ha)
Beskrivning: Tämligen gles talldominerad skog med inslag av löv. Grillplats, parksoffa och sopställ finns, liksom en mindre bollplan. I sydbrynet mot Skoghall finns en lekplats.

Mål: Behålla sluten skog av nuvarande (2004) täthet och sammansättning. Buskskikt av varierande täthet – ek, rönn och hägg gynnas. Domkyrkan skall vara synlig från området kring grillplatsen. Närmast lekplatsen öppet, glest med tall och lövträd – rönn, björk och ek gynnas. Enstaka lövbuskage. Ett mer utvecklat bryn öster om ett ganska tätt sådant väster om lekplatsen.

Åtgärder: Tätare skog mot gångvägen i norr och mjuk övergång till skötselområde 4. Några häggmispelbuskar, de fina rönnarna och de små ekarna sparas. Terrängen hålls öppen intill gräsytan, glest med tall och lövträd. Tibast, rönn, björk och ek gynnas övergående i omgivande tätare områden. Gräsytan slås en gång per år.

Skötselområde 8 (Areal: 0,1ha)
Beskrivning: Tidvis vattenfyllt stenbrott med lönn, alm och hägg i öster samt, björk och sälg i övrigt.

Mål: Tämligen tät lövdunge dominerad av björk och ädla lövträd.

Åtgärder: Lätt gallring för att möjliggöra bättre utveckling hos ungträden.

Skötselområde 9 (Areal: 0,1 ha)
Beskrivning: Lövdunge av alm, lönn och hägg med tall och lärk som övre skärm. I en sandhög finns nu ett grävlingsgryt.

Mål: Öppen lövdunge med stora träd, inramade av tätare vegetation. Buskridå mot Skoghalls stängsel.

Åtgärder: Släpp upp buskar mot stängslet. Röjning av alm- och lönnsly inne i dungen – egentliga buskar som nyponros m.fl. sparas. Sandhögen med grävlingsgrytet får vara i fred.

Skötselområde 10 (Areal: 0,8 ha)
Beskrivning: Dunge av tall, asp, rönn och sälg omgiven av öppet gräsparti. Området utnyttjas flitigt av Gläntans förskola och skola för olika aktiviteter.

Mål: Fortsatt öppet gräsparti med bryn i övergången till omgivande skog. Blandskogsdunge i mitten.

Åtgärder: Gräset slås minst en gång/år. Aspsly som invaderar ängen tas bort men ett bryn mot skogen tillåts utveckla sig. I dungen mellan de öppna partierna hålls aspen efter och tallen gallras vid behov.

Skötselområde 11 (Areal: 1,8 ha)
Beskrivning: Omväxlande topografi och vegetation med dels hällpartier glest bevuxna med tall och en, samt skärmar av tall på rikare mark med viss tallföryngring, dels sankare områden med tät brakved och björksly. Sittbänkar finns nära ett höjdparti.

Mål: I de lägre partierna närmast Norbyvreten ett mellanskikt av björk. I övrigt olikåldrig tallskog med inslag av björk – glesare vid hällarna, tätare i lågpartierna. En gynnas i buskskiktet. Utvecklat lövbryn mot Norbyvreten. Tätare skog öster om gångvägen där de täta lövbuskpartierna i fuktpartierna behålls.

Åtgärder: Röjning i de tätaste lövpartierna i öster för att få upp björkar. Låt en del vegetation komma upp i anslutning till sittplatsen i stenbrottet – dels intill sittplatsen, dels intill bergväggen. Bara ytan närmast bord och bänkar slås.

Skötselområde 12 (Areal: 1,7 ha)
Beskrivning: Skogsbestånd och glänta kring vattentornet. Närmast tornet är marken öppen och gräsbevuxen. I övrigt tämligen gles tallskog med en del björk och sälg. Inslag av gullregn finns.

Mål: Tämligen tät olikåldrig tallskog med lövinslag. Tätt bryn mot den öppna marken av sälg, björk, rönn m.m. Glest mot den fina hällen i söder som bör synas väl. Fortsatt björkdominans i sänkan väster om tornet.

Åtgärder: Gräsytan slås minst en gång per år. Minskad röjning i brynen, gullregn behålls.

Skötselområde 13 (Areal: 2,1 ha)
Beskrivning: Området som omger skötselområde 16 kring Fågeldammarna. Gles tallskog med inslag av gran och björk. Buskskikt saknas nästan helt Nära kanten mot skötselområde 20 (Löfgrenska slätten) finns en husgrund (källare?). Ett Betel-kapell har tidigare legat nära den ena dammen, dess grund kan ännu skönjas.

Mål: Gles tallskog med en del gran och björk, tätare norr om dammarna. Glest, bitvis tätare buskskikt av löv och gran. Gles skog närmast (söder och väster) om dammen för att släppa in mera ljus.

Åtgärder: Plockhuggning och föryngring av löv. Låt unga björkar komplettera brynet i triangeln norr om Löfgrenska slätten (skötselområde 20) så att brynet mot slätten blir björkdominerat.

Skötselområde 14, Fågeldammarna (Areal: 0,9 ha)
Beskrivning: Området avser marken innanför stängslet runt Fågeldammarna. De två dammarna är ursprungligen stenbrott, numera vattenfyllda. Den övre av dem var tidigare snarast ett kärr, men sedan vattenfallen anlagts är dess vattennivå höjd. I dammarna växer bl. a. skogssäv, svärdslilja och andmat. Några par gräsänder häckar

här varje år. I dammarna lever rudor. Vatten pumpas upp till dammarna och når dessa genom två små vattenfall. Den norra dammen kallades tidigare Betel-dammen.

Mål: En del tätare buskage och ett undre trädskikt. Vattenpumpningen bibehålls för att inte vattenkvaliteten ska bli dålig.

Åtgärder: Låt träd och buskar gå upp i anslutning till stängslet för att i viss mån dölja detsamma.

Skötselområde 15, Bokdungen (Areal: 0,2 ha)
Beskrivning: Dunge med tolv större, planterade bokar, enstaka hassel. Några bokar i buskstorlek, gott om självföryngrade bokplantor. Åtskilliga spontana ungbokar kommer i angränsande områden. Ung gran kommer i ljusluckan i väster.

Mål: Tätnande bokdunge.

Åtgärder: Trängande träd och buskar i bokbeståndet röjs bort, men hassel röjs ej. Gran i väster avverkas.

Skötselområde 16 (Areal:<0,1 ha)
Beskrivning: Liten grupp av fem stora granar, varav tre står mycket tätt.

Mål: Bibehållen grandunge.

Åtgärder: Någon av de tre tättstående granarna i gruppen tas bort för att gynna tillväxten av de övriga.

Skötselområde 17 (Areal: 0,5 ha)
Beskrivning: Gammal odlingsmark med flera diken samt torpgrund. Norra delen av området utgörs av en tät lövdunge, dominerad av ung sälg och ask samt del av björk. Enstaka alm, hägg och bok i utkanten. I centrum glest med gammal björk och några stora lärkar – god föryngring av lärk. Mot gränsen i söder finns en lärkdunge samt en grupp av fyra aspar och tre björkar, av vilka två är hålträd. Tall och grov gran i söder. I områdets mitt finns Stadsskogens grövsta gran.

Mål: I norr artrik, olikåldrig askdominerad lövskog med utvecklat buskskikt Ökat inslag av gran och tall mot söder och mjuk övergång till angränsande områden. Den stora granen exponeras väl och hålls liksom torpgrunden fri från trängande vegetation.

Åtgärder: Försiktig gallring/röjning i dungen – björk, ask, hägg, kastanj och lönn gynnas, särskilt ask. Den stora boken i nordväst liksom övriga bokar sparas. På sikt gallras lärkarna.

Skötselområde 18, Löfgrenska slätten (Areal: <0,1 ha)
Beskrivning: ”Löfgrenska slätten” var tidigare odlingsmark men är nu en öppen gräsbevuxen plan. Bord, bänkar och sopställ. I norr, mot gångvägen, finns en häll med inristningar från tiden för stenbrytningen i skogen. Ristningarna är svårtydda, kan möjligen vara bomärken och datum.

Mål: Fortsatt öppen gräsbevuxen plan. Hällen hålls fri från vegetation. Ristningen underhålls av expertis.

Åtgärder: Gräset slås en, vid behov två gånger per år.

Skötselområde 19 (Areal: 0,4 ha)
Beskrivning: Gles tallskog med flera grova tallar, säkerligen drygt 200 år gamla. Glest busk- och undre trädskikt med rönn, lönn, sälg och björk.

Mål: Gles ”pelarsal” av gammal tall. De gamla tallarna gynnas generellt, och alla träd som tränger eller går upp i kronan på dessa tas bort. En del lägre lövträd som ej stör behålls. God insyn i beståndet från gångvägen i väster.

Åtgärder: En del trängande sälg, lönn och ungtall tas bort. Minskad röjning mot stenbrottet.

Skötselområde 20 (Areal: 1,0 ha)
Beskrivning: Gles tallskog med inslag av främst rönn, björk och lönn i busk- och undre trädskiktet. I området finns ett gammalt stenbrott där Uppsala kommun tidigare har haft upplag av sand, manskapsbodar m.m.

Mål: Tämligen gles tallskog med inslag av löv – lönn, rönn och björk gynnas. Tät skog i såväl träd – som buskskikt närmast stenbrottet. Utvecklat bryn mot Kåbovägen. Öppet i norr med glesa björkar och enstaka buskar. Gräsytor hävdas med slåtter. P-plats enligt nedan.

Åtgärder: I stenbrottet anläggs en parkeringsplats för ca 15 bilar. Cykelställ sätts upp i gläntans kant. Gräsytor slås minst en gång per år. En stig anläggs från stenbrottet norrut till Kåbostigens början, där en informationstavla sätts upp.

Skötselområde 21 (Areal: 0,7 ha)
Beskrivning: Gammalt stenbrott, uppfyllt av lerhaltiga massor vilket givit upphov till en frodig vegetation. Elljusspåret går tvärs genom området. Huvuddelen av området är öppet, sluttar mot nordväst och är bevuxet med storbladiga, för skogen i övrigt artfrämmande ogräs – tistlar, uppländsk vallört m.fl. samt kraftiga gräs. Det omges av lövträd och buskar som lönn, ask, druvfläder m.fl. samt en del sälg och tall i övergången mot omgivande icke uppfylld mark.

Mål: Skog med såväl träd- som fältskikt som ansluter till övriga skogsmarken. Skogen av typ blandskog, med björk och rönn samt tall i det övre trädskiktet.

Åtgärder: Försiktig röjning av lönnbeståndet i sydost. Skogslönn gynnas om möjligt Självföryngring av tall, rönn och björk gynnas. På sikt gallring och röjning i det uppkommande beståndet.

Skötselområde 22, Sykomordungen (Areal: 0,1 ha)
Beskrivning: Tätt bestånd med unga, spontant spridda plantor av sykomorlönn (tysklönn) i grund svacka.

Mål: Sykomorlönn-dunge

Åtgärder: Sykomorlönn gynnas att utveckla bestånd.

Skötselområde 23 (Areal: 2,1 ha)
Beskrivning: Högvuxet tallbestånd, delvis beläget innanför stängsel som innesluter tidigare militära byggnader. I områdets nordvästra spets står ett 10-tal gamla tallar omgivna av gångvägar. Där finns även (i sydväst) en stor hassel samt björk och rönn. Vidare finns där en liten ask och hägg och två små hästkastanjer. Norr om staketets norra sträckning finns före detta stenbrott, delvis igenfyllt. Där växer åtskilligt med ädellöv, bl. a. ask, lönn och alm. I buskskiktet finns lönn, sykomorlönn, druvfläder och ask.

Mål: Bibehållet tallbestånd med uppväxande löv i buskskiktet. Flerskiktad lövdunge med genomsikt i buskskiktet. Lövrikt, igenväxande stenbrott.

Åtgärder: Hasseln i sydväst skyddas från trängande träd och buskar. En del lövträd tillåts komma upp i buskskiktet. Generellt gäller att träd som växer upp i tallarna tas ned, utom i de två lövträdskärnorna. Detta gäller särskilt tallbrynet mot Kåbovägen i öster, där uppträngande asp i tallkronorna gallras. ~~Om det militära nyttjandet av byggnaderna upphör, tas stängslet bort, byggnaderna rivs och naturmark återskapas. Eventuellt behålls expeditionsbyggnaden för annat ändamål, t.ex. omklädningsrum för motionärer.~~ De tidigare militära förråden i anslutning till skötselområdet får användas för statlig verksamhet, kommunal verksamhet eller verksamheter som gynnar naturreservatets syften. Bostäder får inte förekomma. Befintligt stängsel flyttas in, eller ersätts, så att större del av skötselområdet hamnar utanför stängslet. Om verksamhet i byggnaderna slutligt upphör tas stängslet bort, byggnaderna rivs, naturmark återskapas och området införlivas i skötselområde 23. Byggnader och anläggningar som gynnar naturreservatets syften får dock förekomma. På sikt kan luckor behöva skapas för gynnande av tallföryngring. I områdets södra kant intill infartsvägen anläggs en P-plats för ca 5 bilar.

Skötselområde 24 (Areal: 3,1 ha)
Beskrivning: Bryn bildar övergång från ett mer eller mindre slutet trädbestånd mot, stigar, gläntor och öppen mark eller mot andra trädbestånd. Brynens kärnbestånd utgörs främst av tall/gran.

Mål: Välutvecklat artrikt vindfast bryn. Granen är skylande och skapar rumslig avgränsning mellan stigar och gläntor.

Åtgärder: Mot brynen gynnas lövträd och buskar, främst björk och annat löv såsom asp, hassel och ädellöv, t.ex. ek. På granfattig lågmark gynnas även gran. Brynens föryngring säkras genom att ett glest busk- och undre trädskikt tillåts komma upp.

Skötselområde 25 (Areal: <0,1 ha) Beskrivning: Gammalt stenbrott, igenfyllt med lerhaltiga massor som medfört en kraftig, onaturlig ogräsflora.

Mål: Lövdunge med enstaka tall.

Åtgärder: Spontan igenväxning av rönn, björk, sälg och tall, röjning och gallring på sikt.

Lågor (fallna trädstammar) finns åtskilliga, bl. a. av björk och gran. I mellanskiktet finns lönn, alm och ask. Längs vägen öster om backstugan står en rad gamla oxlar.

Skötselområde 26 (Areal: <0,1 ha)
Beskrivning: Bryn mot Rosendalsfältet med tall, björk och två stora lärkar. Glest buskskikt: sälg, rönn, lönn, sykomorlönn. Intill betesmarken enkelallé av gamla oxlar och björk.

Mål: Allé av främst oxel mot fältet.

Åtgärder: Ersätt somliga av de befintliga träden med nya oxlar, så att karaktären av oxelallé förstärkts. All sykomorlönn tas bort.

Skötselområde 27 Valltjärn (Areal: 0,3 ha)
Beskrivning: Gammalt vattenfyllt stenbrott med låga kanter omgivet av gles skog. Eldstad med skärmskydd med väggar och tak. Ca 6 m från stigen, snett emot Valltjärn, står en ormgran.

Mål: Fortsatt öppen glänta med glest med träd, successivt övergående i omgivande skog. Den branta brottytan i väster får växa igen med vide, brakved, björk m.m. Solöppet främst på norra och nordöstra sidan om vattnet. Eldstad och skärmskydd.

Åtgärder: För närvarande (2005) ingen ytterligare urglesning i skärmskyddets närhet, men röjning och gallring vid behov. Skärmskyddet med eldstad underhålls, ved fylls på kontinuerligt. Ambulerande tillsyn och renhållning. Rensning av skräp från tjärnens botten vid behov.

Öppethållande enligt mål. Ormgranen på södra sidan av Vallstigen gynnas.

Skötselområde 28, Trollskogen (Areal: 5,0 ha)
Beskrivning: Trollskogen är ett 4,8 ha stort område som lämnats för fri utveckling sedan 1970. Tät barrblandskog med inslag av löv – främst björk men även lönn och alm – i de sanka partierna. Tall är dominerande trädslag, på många av dem växer tallticka. Knärot och tallört finns flerstädes. Buskskiktet är tätt. I områdets norra del finns ett dränerat f.d. kärr, där det bl. a. växer trolldruva och ormbär. Storlek ca 4,8 ha.

Mål: Tät orörd skog av naturskogskaraktär som utan åtgärder får utvecklas med spontan trädslagssammansättning. Den naturliga utvecklingen kommer att gynna gran på tallens bekostnad.

Åtgärder: Inga, utöver stigunderhåll. För eventuella kullfallna träd över stigen får endast den bit kapas som täcker stigens bredd. Denna läggs invid lågan och får liksom denna multna.

Skötselområde 29 (Areal: 0,7 ha)
Beskrivning: Plan f.d. odlingsmark. Flera gamla diken. Glest övre trädskikt med gamla björkar, en del tall enstaka lönn och alm. Bitvis tätt buskskikt med brakved och sälg.

Mål: Ljus likåldrig lövskog, dominerad av björk. Inslag av övrigt löv och tall. Tämligen glest buskskikt.

Åtgärder: Försiktig röjning i buskskiktet varvid björk, lönn, alm och ask gynnas. På sikt avverkning av några tallar i områdets centrala del. Dikena underhålls ej, utan får växa igen.

Skötselområde 30, Ädellövskogen (Areal: 0,7 ha)
Beskrivning: Plan tidigare odlad mark omgiven av gamla diken. Artrik ädellövskog på frisk – fuktig mark. I övre trädskiktet alm samt enstaka tall och gammal björk. Alm – kraftig föryngring – samt hägg, sälg och enstaka lind i undre trädskikt. I buskskikt alm, hägg, lönn, måbär, druvfläder m.m.

Mål: Tämligen tät flerskiktad ädellövskog.

Åtgärder: Återstående tall avverkas successivt. Alm, lind, hägg, lönn, måbär och fläder gynnas.

Skötselområde 31 (Areal: 0,4 ha)
Beskrivning: Delvis kulturpåverkad mark genomkorsad av diken. Glest med tall samt enstaka alm, björk och asp i övre trädskiktet. Tätt undre träd- och buskskikt med björk, hassel, brakved, asp, rönn, lönn m.fl. Successivt av rikare karaktär – fler ädellövträd – mot nordväst.

Mål: Mjuk övergång mellan angränsande ädellövskog i nordväst och mer trivial skog. Blandskog med artrikt, delvis tämligen tätt buskskikt – alm, ask, lönn, hassel och björk gynnas vid röjning.

Åtgärder: Försiktig röjning i buskskiktet. Enstaka tallar tas bort för att gynna lövträden.

Skötselområde 32, Hassellunden (Areal: 0,8 ha)
Beskrivning: Plan, tidigare odlad mark. Flera gamla diken. Artrik flerskiktad skog dominerad av tall i det tämligen glesa övre trädskiktet. Även enstaka grov gran och närmast Löfgrenska slätten (skötselområde 20) en del gamla björkar. Delvis tätt undre trädskikt dominerat av ung björk. Även gran, asp och sälg samt enstaka lönn, sykomorlönn, ask och alm. Välutvecklat buskskikt med stora bestånd av hassel. Dessutom gott om brakved, asp och björk. I buskskiktet finns vidare enstaka skogstry, olvon, ek och skogskornell.

Mål: Ljus lövskog av öppen karaktär – med en del buskgrupper – närmast Löfgrenska slätten, sedan mera slutet mot söder och ett ökat inslag av tall. Artrikt lövbuskskikt dominerat av hassel, delvis såsom ”hassellund”.

Åtgärder: Fortsatt avverkning av tall. Avverkningen bör ske successivt under flera års tid för att undvika för stora ljusinsläpp med kraftigt slyuppslag som följd. En del grova tallar och gamla granar sparas. I buskskiktet gynnas främst hassel Ask, lönn och björk gynnas i trädskiktet samt till viss del även i buskskiktet.

Skötselområde 33 (Areal: 2,7 ha)
Beskrivning: Sumpskog. Trädskikt med främst tall/gran på angränsande fastmark, i sumpskogen glasbjörk, gran och klibbal, i välutvecklade fall med stora socklar vid lövträdens bas. Brakved och ställvis sälg brukar dominerar buskskiktet.

Mål: Fortsatt sumpblandskog.

Åtgärder: Sumpskog lämnas i stort sett orörd, på sikt kan eventuellt någon gallring av gran – om denna visar tendens att breda ut sig för mycket – vara nödvändigt. Tillse att trummor under stigar är i funktion.

Skötselområde 34 (Areal: 3,6 ha)
Beskrivning: Tämligen gles talldominerad barrblandskog med åtskilliga grova tallar. Inslag av sälg och björk samt en lind och enstaka ek. Mestadels god föryngring av tall och gran. I sydvästra hörnet finns en liten uppkommen tipp med ris och annat trädgårdsavfall. En asfalterad cykelväg löper längs Rosendalsvägen i söder.

Mål: Tät, flerskiktad barrblandskog (med lövinslag) som fungerar som skylande och bullerdämpande skärm mot Rosendalsvägen. Tallen gynnas. Välutvecklat busk- och undre trädskikt med stort inslag av gran.

Åtgärder: Till en början återhållsamhet med röjning i buskskiktet. Tippen avlägsnas och informationsskylt om reservatet sätts upp där.

Skötselområde 35 (Areal: 0,6 ha)
Beskrivning: Ädellövbestånd, främst öster om ridstigen, med glest övre trädskikt av tall och enstaka gran. Flera stora almar, några rönnar, björkar och askar. Enstaka hägg och lönn. Stora bestånd av hassel, ofta av trädstorlek.

Mål: Flerskiktad artrik ädellövskog med en del tall i övre trädskiktet, annars hasselbestånd med tall som övre trädskikt. Tät ridå och utveckling av stormfast bryn mot odlingsmarken i öster.

Åtgärder: Granen avverkas. Vid röjning gynnas ädellöv och hassel. Hasseln gynnas i hela området.

Skötselområde 36 ”Korridoren” (Areal: 11,4 ha)
Beskrivning: Mestadels öppen barrblandskog med bitvis högstammig tall – gran med inslag av mindre lövträd. Mycket gles mot kvarteret Täljstenen i norr. Buskskikt av varierande täthet. Bitvis täta unggranbestånd i svackorna. Klibbal och brakved i fuktigare lågpartier. En del alm mot tomterna i sydväst. God föryngring av gran, mestadels dålig av tall. Hällar går ställvis i dagen, med omgivande magert fältskikt av hedskogstyp. Längst i väster mot naturreservatet Hågadalen-Nåstens gräns ligger en öppen gräsyta.

Mål: En optimal skötsel av detta skötselområde är att:

- vidmakthålla ett flerskiktat blandat barrdominerat skogsbestånd med någorlunda tätt krontak, där döda träd och död ved gynnas,
- skapa solbelysta bryn, särskilt i korridorens norra del, med varierad sammansättning av buskar och träd, där bl.a. sälg, alm, rönn och ek gynnas,
- skapa/förstärka stråk av smal öppen gräsmark intill solbelysta bryn,
- skapa/förstärka ett 1-2 m brett stråk av kort gräs längs endera en av de genomlöpande stigarna,
- bevara slutenhet särskilt i områdets fuktigaste delar.

Åtgärder: I enlighet med mål, beskrivning ovan.

ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Bakgrund

Området har för hela staden och särskilt dess västra delar friluftsfunktion som strövmark, bostadsnära promenadmark och som terräng för flera friluftssporter, och tjänar därvid delvis som del av flera större friluftsstråk. Studier utförda 1987-95 av Anders Lindhagen visade att Stadsskogen hade i genomsnitt 540 000 besökare per år, varav två tredjedelar sökte sig till Stadsskogen i sig, medan andra passerade den under förflyttning vidare, eftersom Stadsskogen också tjänar som kommunikationsstråk för fotgängare och cyklister. Av dessa 540 000 årliga besökare (sannolikt ännu fler idag) är naturligtvis många återkommande, och siffran belyser reservatets stora friluftsvärde.

Övergripande mål

Anordningar för rekreation och friluftsliv skall utformas och friluftsliv bedrivas med största möjliga hänsynstagande till områdets natur- och kulturvärden, till landskapsbilden och till möjligheten av att uppleva relativt "orörd" natur.

Riktlinjer och åtgärder

Friluftsplan

En friluftsplan för Stadsskogen upprättades 1994 av Per Wallsten vid kommunens dåvarande naturvårdsförvaltning. Dess detaljerade anvisningar vad gäller informationsskyltar, vägvisare, papperskorgar, entréer, naturstigar, m.m. gäller tills vidare. Vid behov skall friluftsplanen uppdateras av förvaltaren. Förvaltaren är oförhindrad att utveckla friluftsanordningar längre än vad friluftsplanen och skötselplanen anger, inom ramen för reservatets föreskrifter. Dock finns det en ganska stor frihet att till exempel komplettera med någon rastplats/vindskydd utan någon särskild prövning.

Befintliga och planerade friluftsanordningar/anläggningar

Begreppet ”anläggning” används här i vid mening och avser byggnader, grillplatser, lekplatser vägar, stigar, entréer, skyltar och annan utmärkning i terrängen. Övriga åtgärder för friluftslivet framgår av skötselkartan, bilaga 1C. Nedan beskrivs vissa friluftsanordningar. Andra åtgärder eller anläggningar beskrivs/anges i ovan nämnda Friluftsplan för Stadsskogen 1994.

Gång- och cykeltrafik, stigsystem

Stadsskogen har ett väl utbyggt stigsystem. Dess sammanlagda längd uppgår till 23 km. Det är förbjudet att cykla utanför anlagda stigar samt på stig som anvisats som motionsspår, ridstig eller som markerats med cykelförbud.

Sträckan mellan Döbelnsgatan och Gläntan/Norbyvägen, dvs. Kärrstigen, är belyst. Dessutom finns en 2 420 m lång elljusbelyst motionsslinga. Mopedkörning är förbjuden.

Stigsystemet är väl uppbyggt och behöver för närvarande inte kompletteras. Någon ytterligare utbyggnad av gång- och cykelvägnätet eller hårdgöring av spontana stigar är sålunda ej nödvändig i dagsläget. Av vikt är att stigkorsningarna ej får breda ut sig för

mycket. Även stigarnas standard är fullt tillräcklig med hänsyn till syftet med reservatet.

En gång/cykelväg får anläggas längs Kåbovägens västra sida inom ett område upp till 10 m bredd väster om reservatets gräns mellan sydgränsen för Skoghalls trädgård och Döbelnsgatans sydkant, samt inom ett område upp till 3 m bredd mellan Döbelnsgatan och Husargatan. Detta inkluderar även en breddning av Kåbovägen.

Föreskrifterna medger också att upprustning, breddning samt belysning får ske av gång- och cykelvägen intill Rosendalsvägen.

Vid underhåll av stigar (även mindre sådana) skall dessa hållas fria från trängande/överhängande vegetation. Till underhåll hör också rensning av trummor, markarbeten osv.

Största bredd för snöröjningsfordon på stigar får inte överstiga 2,5 m, men maskiner med smalare arbetsbredd föredras.

Ridning och annat framförande av häst

Ridning eller annat framförande av häst är för allmänheten inte tillåtet annat än på allmän väg och i terrängen anvisad och markerad och på till reservatsbeslutet hörande karta 1A angiven ridstig. Ridstigen går runt större delen av skogen och fortsätter åt väster genom Eriksbergsparken och vidare in i naturreservatet Hågadalen-Nåsten. Det närmast belägna ridstallet är Akademistallet på Husargatan i Stadsskogens omedelbara närhet. Flyttning av stallet är aktuell, men ridstigen bedöms även framgent kunna fylla en viktig funktion. Dock kan stigen behöva flyttas eller avvecklas i samband med planerad bebyggelse på Rosendalsfältet.

Biltrafik/parkeringsplatser

Endast anvisade parkeringsplatser och väg dit får nyttjas för motorfordonstrafik och parkering. Mopedtrafik är också förbjuden i hela Stadsskogen med stöd av lokala trafikföreskrifter. Reservatsföreskrifterna går dock längre och förbjuder all motorfordonstrafik.

Reservatsbesökare kan nyttja parkeringsplatsen i Norbyvretens norra del vid Gläntan. Dessutom föreslås att en mindre parkeringsplats för ca 5 bilar anordnas sydost om de tidigare militära förråden vid entrén till dessa. Vidare föreslås en parkeringsplats för ca 15 bilar i skötselområde 22 i ett stenbrott där Uppsala Teknik och Service tidigare haft sina redskapsbodar. Se karta bilaga 1C.

Forskning och undervisning

Reservatets tätortsnära läge med bl. a. närhet till många skolor gör det mycket lämpligt för att utnyttjas i undervisningen. Reservatsföreskrift C11 ger möjlighet för förvaltaren att godkänna att vissa åtgärder som går utöver allemansrätten eller som strider mot reservatsbestämmelserna kan få utföras, t ex insamling av växter eller djur, eller anordningar såsom provrutor, provgropar, insektsfällor m.m.

Orientering

Reservatsföreskrifterna utgör inte hinder för orientering, dock krävs tillstånd för uppsättning av snitsel, tavla, skylt och liknande. Vid större arrangemang bör banläggning ske så att känsliga områden, t ex skötselområde 28 Trollskogen, inte riskerar att skadas. Likaså bör samråd ske med naturvårdsförvaltaren om placering av tävlingscentra, målplatser eller fasta (permanenta) orienteringskontroller.

Jakt och andra skytteaktiviteter

Den enda skytteaktivitet som är tillåten inom reservatet är skyddsjakt.

Information

Allmänt

Genom sitt läge inom staden och sin variationsrikedom på olika skogstyper, spår av odlingslandskap och andra kulturspår (t ex stenbrott) lämpar sig Stadsskogen synnerligen väl för natur/kulturinformation och s.k. naturtolkning, liksom för undervisning på olika nivåer. Nedan föreslagna informationssatsningar är att betrakta som ett minimum. Information i terrängen i form av naturstigar kan utvecklas längre. Föreningar och organisationer bör uppmuntras till arrangemang som innefattar natur- och landskapsinformation.

Guidade turer, i t.ex. föreningsregi, kan - likt Linnés herbationes - erbjuda den fylligaste tolkningen av reservatets geologiska, biologiska och kulturhistoriska värden. I Stadsskogen anordnas sedan flera år årligen återkommande, välbesökta arrangemang såsom ”Stadsskogens dag” och ”Skogen i skolan”.

Informationsskyltar

Informationsskyltar om reservatet utformas enligt svensk standard och sätts upp på platser som är markerade med ”E” på karta bilaga 1C. Skyltarna hålls uppdaterade.

Naturstigar

Fler självguidande natur/kulturstigar i form av skyltställ med fack med informationsfoldrar och diskret men tydlig markering/numrering i terrängen bör tillskapas. Informationspollare med bild och text finns på flera ställen, och idén kan gärna utvecklas till fler punkter.

Naturpedagogik inomhus

Önskvärt vore att i lämplig byggnad (befintlig eller nyuppförd) inom eller i reservatets närhet tillskapa en informationslokal. Föreskrifterna utgör inte hinder för ett eventuellt ”café” i anslutning till en sådan lokal. Även naturanknuten verksamhet bör uppmuntras, såsom naturinriktad förskoleverksamhet (t.ex.”Ur- och skurdagis”).

Övrig

Det är inom reservatet inte tillåtet att på ett störande sätt använda radio, musikinstrument eller annan ljudalstrande apparat eller maskin. I samband med större orienteringsarrangemang är det dock tillåtet att tillfälligt använda högtalare.

Uppsättning av skyltar, affischer etc. kräver tillstånd enligt reservatsföreskrifterna utom i samband med tillfälliga smärre aktiviteter, t ex skol- eller föreningsarrangemang.

Eldning är bara tillåten på eldstad vid anvisade grillplatser.

Aktiviteter såsom att plocka svamp, bär och blommor regleras inte i reservatsföreskrifterna utan får ske i enlighet med allemansrätten och gällande fridlysningsbestämmelser. Dock är det inte tillåtet att gräva upp växter såsom ris, örter, mossor och lavar samt att ta bort vedlevande svampar. Det är inte heller tillåtet att döda eller föra bort djur eller på annat sätt störa djurlivet.

Hundhållning, camping/tältning m.m. regleras enligt lokala ordningsföreskrifter, se sid. 4.

Renhållning och sanitära anordningar

Soptunnor och papperskorgar finns på åtskilliga ställen längs reservatets stignät, ofta tillsammans med sittbänkar.

Arrangörer av orienteringar, temporära naturstigar, tipspromenader och liknande aktiviteter skall svara för borttagning av kontroller, snitslar o dyl. samt den renhållning i övrigt som föranleds av dessa arrangemang.

UTMÄRKNING AV NATURVÅRDSOBJEKTETS GRÄNS

Reservatet ska vara gränsmarkerat enligt svensk standard (SIS 031522) och Naturvårdsverkets anvisningar. Gränsmärkningen inbegriper markering av gränserna mellan zon 1 och zon 2.

FÖRVALTNING OCH TILLSYN

Kommunen svarar för förvaltning och tillsyn över reservatet. Förvaltaren ansvarar för löpande (förvaltnings) tillsyn och tillsynsmyndigheten för (myndighets-) tillsyn. Ansvarsfördelningen framgår av kommunens reglemente.

DOKUMENTATION

Förvaltaren skall dokumentera utförda åtgärder (såväl initiala som fortlöpande), vidare eventuellt slitage, andra förändringar i naturförhållanden m.m. i reservatet. Dokumentationen bör helst ske både med anteckningar och med fotografier. Det är särskilt viktigt att dokumentera slitage och status, bl.a. före och efter skötselåtgärder.

FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Iståndsättning och skötsel bekostas av förvaltaren Uppsala kommun med undantag av den skötsel som nyttjanderättshavare utför som ett led i sin rätt till fastighet inom reservatet. Förvaltandet innebär till stor del att kommunen fortsätter att utföra vad den redan tidigare åtagit sig göra och fortlöpande utför. Länsstyrelsen har ansvaret för skötsel av fornminnen. Bidrag till skötsel av fornminnen kan sökas hos Länsstyrelsen.